

HANS-HEINRICH JESCHECK

ΟΜΟΤ. ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΠΟΙΝ. ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ FREIBURG/BR.
ΕΠΙΤ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΜΑΣ ΠΛΑΝΚ
ΓΙΑ ΤΟ ΛΛΟΔΑΠΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΤΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Εισαγωγή στο Ποινικό Δίκαιο της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας: Γενικό και Ειδικό Μέρος γερμΠΚ

ΑΠΟΔΟΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ:
Νέστωρ ΚΟΥΡΑΚΗΣ, Στέφανος ΚΑΡΕΚΛΑΣ, Νικόλαος ΛΙΒΟΣ

ΜΕ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ:

Στέργιου ΑΛΕΞΙΑΔΗ	Λάμπρου ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ
Ηλία ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ	Νικόλαου ΜΠΙΤΖΙΛΕΚΗ
Ιωάννη ΓΙΑΝΝΙΔΗ	Χρίστου ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
Θάνου ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ	Νικόλαου ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Μαρίας ΚΑ·ΓΑΦΑ	Διονύσιου ΣΠΙΝΕΛΛΗ
Νέστορα ΚΟΥΡΑΚΗ	Κωνσταντίνου ΣΤΑΜΑΤΗ
Άγγελου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ	Ελισάβετ ΣΥΜΕΩΝΙΔΟΥ-ΚΑΣΤΑΝΙΔΟΥ
Αλέξανδρου ΚΩΣΤΑΡΑ	Κωνσταντίνου ΦΕΛΟΥΤΖΗ
Νικόλαου ΛΙΒΟΥ	Αριστοτέλη ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ 1987

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Η Εισαγωγή στο γερμανικό Ποινικό Δίκαιο γράφτηκε αρχικά το 1978 στα γερμανικά. Το κείμενο αυτό μεταφράσθηκε στα γαλλικά από τον καθηγητή *Alfred Rieg*, Στρασβούργο, και εκδόθηκε υπό τον τίτλο “*Droit pénal*” από τις εκδόσεις *Cujas* το 1984 στο Παρίσι, ως δεύτερος τόμος της σειράς “*Introduction au droit allemand*” που επιμελούνται οι *Michel Fromont* και *Alfred Rieg*. Η προτροπή για την ελληνική μετάφραση του γερμανικού κειμένου εκδηλώθηκε από έλληνες συναδέλφους, οι οποίοι γνώρισαν το έργο αυτό ως φιλοξενούμενοι στη Βιβλιοθήκη του Ινστιτούτου Μαξ Πλανκ για αλλοδαπό και διεθνές Ποινικό Δίκαιο στο Φράιμπουργκ και βρήκαν πως θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο σε αλλοδαπούς ως εισαγωγή στο γερμανικό Ποινικό Δίκαιο.

Οι ευχαριστιές-μου απευθύνονται κατ’ αρχάς στους επιμελητές εκδόσεως της σειράς «*POINIKA*» καθηγητές κυρίους *N. Ανδρουλάκη* και *Γ. Α. Μαγκάκη*, οι οποίοι συμπεριέλαβαν στη σειρά αυτή την ελληνική μετάφραση.

Επιπλέον ευχαριστώ τον επιμελητή της σειράς, επίκ. καθηγητή κύριο *Λ. Κοτσαλή* για τις φροντίδες του στην προετοιμασία της δημοσιεύσεως. Η χαρά-μου για την έκδοση αυτή γίνεται ακόμα μεγαλύτερη, επειδή, παρόλες τις στενές σχέσεις μεταξύ της γερμανικής και της ελληνικής Ποινικής Επιστήμης, που ξεπερνούν ήδη τον έναν αιώνα, υπάρχει μεν η γερμανική μετάφραση του ελληνικού Ποινικού Κώδικα από τον *Δ. Καρανίκα* (1953) και η παρουσίαση του Γενικού και Ειδικού Μέρους του Ελληνικού Ποινικού Δικαίου από τους *Γ. Α. Μαγκάκη* και *Η. Γάφο*, (*Mezger/Schönke/Jescheck, Das ausländische Strafrecht*

VI

der Gegenwart, τόμος III, 1959, σελ. 255 και 323 αντίστοιχα), χωρὶς ὅμως να υφίσταται κάτι αντίστοιχο από τη γερμανική πλευρά στην Ελλάδα.

Οι υπεύθυνοι της εκδόσεως της Εισαγωγῆς-μου στην Ελλάδα είχαν την ιδέα, που επικροτώθερνά, ν' αντιπαραθέσουν στα επιμέρους κεφάλαια του γερμανικού Ποινικού Δικαίου σύντομα σημειώματα ελλήνων ποινικολόγων για τα αντίστοιχα τμήματα του Ελληνικού Ποινικού Δικαίου. Με τον τρόπο αυτό οι αναπτύξεις-μου απέκτησαν μια διάσταση συγκριτικού δικαίου και εμπλουτίσθηκαν σημαντικά. Θα ήθελα να εκφράσω τις εγκάρδιες ευχαριστίες-μου στις Ελληνίδες και τους Έλληνες συναδέλφους, οι οποίοι συνετέλεσαν σ' αυτή τη διεύρυνση του έργου-μου. Πρόκειται για τους Σ. Αλεξιάδη, Η. Αναγνωστόπουλο, Ι. Γιαννίδη, Θ. Γιαννόπουλο, Μ. Καιάφα, Ν. Κουράκη, Α. Κωνσταντινίδη, Α. Κωστάρα, Ν. Λιβο, Λ. Μαργαρίτη, Ν. Μπιτζιλέκη, Χ. Μυλωνόπουλο, Ν. Παρασκευόπουλο, Δ. Σπινέλλη, Κ. Σταμάτη, Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Κ. Φελούτζή και Α. Χαραλαμπάκη.

Για τους σκοπούς της ελληνικής μεταφράσεως το γερμανικό κείμενο του 1978 έπρεπε να αναθεωρηθεί ριζικά και να εκσυγχρονισθεί. Εν προκειμένω βοήθεια μου παρέσχεν ο ασκούμενος δικηγόρος κύριος Christian Maier και τον ευχαριστώ εγκάρδια γι' αυτό. Ιδιαίτερα θερμά θα ήθελα επιπλέον να ευχαριστήσω τους τρεις έλληνες συναδέλφους οι οποίοι ήσαν υπεύθυνοι για τη μετάφραση, τους μαθητές-μου επίκ. καθηγητή Νέστορα Κουράκη και Νικόλαο Λιβο, Δ.Ν., καθώς και τον έλληνα συνεργάτη στο Ινστιτούτο-μας κύριο Στέφανο Καρεκλά. Ο τελευταίος μετέφρασε το Γενικό Μέρος και ο κύριος Λιβος το Ειδικό Μέρος. Ο κύριος Κουράκης συντόνισε την εργασία των μεταφραστών και συνεργατών του τόμου, ασχολήθηκε με τη διατύπωση του τελικού κειμένου της μεταφράσεως και επεξεργάσθηκε ειδικά για το έργο αυτό έναν ολοκληρωμένο συγκριτικό πίνακα των αντιστοίχων διατάξεων του ελληνικού και του γερμανικού Ποινικού Κώδικα.

*Ευχαριστίες ανήκουν τέλος στον εκδοτικό οίκο Αντ.
Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, από τον οποίο εκδίδεται η σειρά
«Ποινικά».*

*Εύχομαι το μικρό τούτο βιβλίο να τύχει φιλικής
υποδοχής στην Ελλάδα και να φανεί χρήσιμο προπάντων
στους νέους έλληνες συναδέλφους που θα ήθελαν να
εξοικειωθούν με το Ποινικό Δίκαιο της Ομοσπονδιακής
Δημοκρατίας της Γερμανίας.*

Φράιμπουργκ, Δεκέμβριος 1986

Hans - Heinrich Jescheck

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ Ν.Κ. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ

Με πολλή χαρά προλογίζω την έκδοση στην ελληνική γλώσσα του βιβλίου του Hans-Heinrich Jescheck «Το Γερμανικό Ποινικό Δίκαιο. Εισαγωγή στο Ποινικό Δίκαιο της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας: Γενικό και Ειδικό Μέρος γερμ. Π.Κ.». Η έκδοση αυτή αποτελεί, όπως γίνεται, μια ουσιαστική συμβολή στην ελληνόγλωσση ποινική βιβλιογραφία, γιατί με λιτό, αλλά περιεκτικό τρόπο καλύπτει τόσο το Γενικό όσο και το Ειδικό Μέρος του γερμανικού Π.Κ. Ανάλογες εργασίες έχουν μεταφρασθεί και στο παρελθόν από τα γερμανικά στη γλώσσα μας: το 1962 από την Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη η «Νέα Εικών του Π.Δ.» του Hans Welzel και το 1983 από τους Ι.Κ. Γιαννίδη και Λ.Γ. Κοτσαλή οι «Θεμελιώδεις έννοιες και σύστημα του Π.Δ.» του Jürgen Baumann. Και οι δύο εργασίες αποδόθηκαν στα ελληνικά με πολλή προσοχή και επιμέλεια και είχαν ικανή απήχηση. Εντούτοις και οι δύο αφορούσαν αποκλειστικά στο Γενικό Μέρος του Ποινικού Δικαίου και μάλιστα η πρώτη από τη σκοπιά της λεγόμενης φιναλιστικής θεωρίας ενώ η δεύτερη από την οπτική γωνία της νεοκλασικής γραμμής. Αντίθετα, με την εισαγωγή του Hans-Heinrich Jescheck επιτυγχάνεται η κάλυψη τόσο του Γενικού όσο και του Ειδικού Μέρους χωρίς τη μόνομέρεια της μιας ή της άλλης κατεύθυνσης, αλλά με τη χαρακτηριστική διαλλακτικότητα και επιστημονική ηρεμία του συγγραφέα.

Ο H.-H. Jescheck γεννήθηκε το 1915 στην πόλη Liegnitz της κάτω Σιλεσίας. Ήγινε Δ.Ν. το 1943 και Υφηγ-

τής το 1952. Το 1954 εξελέγη τακτικός Καθηγητής στην έδρα του Ποινικού Δικαίου και της Ποινικής Δικονομίας του Παν/μίου του Freiburg (διαδεχθείς τον Adolf Schoenke) και αποχώρησε μετά από έντονη διδακτική και ερευνητική δραστηριότητα το 1980. Την ίδια χρονιά (1954) ανέλαβε τη διεύθυνση του εκεί πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Αλλοδαπού και Διεθνούς Ποινικού Δικαίου, το οποίο αργότερα, το 1966, εντάχθηκε στην Εταιρεία Max Planck και έγινε υπό την εμπνευσμένη καθοδήγησή του το διεθνούς πια απήχησης Max Planck-Institut für Ausländisches und Internationales Strafrecht. Από τη θέση αυτή ο H.-H. Jescheck αποχώρησε το 1983. Η συμβολή του στην προώθηση της ποινικής επιστήμης τόσο με το υψηλής στάθμης επιστημονικό έργο του όσο και από τη θέση του Διευθυντή του Ινστιτούτου είναι σημαντική και διεθνώς αναγνωρισμένη. Ιδιαίτερα άξια λόγου είναι η συμβολή του στην ανάπτυξη του Διεθνούς Ποινικού Δικαίου, ενώ το Εγχειρίδιό του του Γενικού Μέρους του Π.Δ. είναι ένα από δύο-τρία βασικά έργα του κλάδου.

Οι δεσμοί του H.-H. Jescheck με τη χώρα μας είναι παλαιοί. Εργασίες του έχουν μεταφρασθεί επανειλημμένα στα ελληνικά (βλ. την επισκόπηση του N. Λίβου στα Ποιν. Χρον. ΛΓ' (1983), σελ. 335-336) και πολλοί έλληνες επιστήμονες στο διάστημα των τελευταίων 30 χρόνων έχουν γνωρίσει και εκτιμήσει από κοντά τον H.-H. Jescheck στο Ινστιτούτο Max-Planck στο Freiburg, όπου τους παρασχέθηκε κάθε δυνατή επιστημονική συνδρομή. Οι κ.κ. N. Κουράκης και N. Λίβος, που μαζί με τον κ. Στ. Καρεκλά έφεραν σε επιτυχές πέρας το μεταφραστικό έργο, είναι διακεκριμένοι μαθητές του.

Η μετάφραση του βιβλίου του H.-H. Jescheck εμπλουτίσθηκε — κι αυτό είναι το ιδιαίτερο χαρακτηρι-

X

στικό της — με συγκριτικές παράτηρήσεις από τη σκοπιά του Ελληνικού Δικαίου και με συγκριτικούς πίνακες των δύο δικαίων που επιμελήθηκε ο κ. Ν. Κουράκης, επικ. καθηγητής στο Παν/μιο Αθηνών. Έτσι γίνεται σαφής η στενότατη σχέση των δύο Δικαίων και ταυτόχρονα επισημαίνονται τα σημεία, όπου το Δίκαιο μας προχώρησε σε διαφοροποιημένες θέσεις και ρυθμίσεις, πράγμα που υποδηλώνει την αυτοτέλεια και αυθυπαρξία του.

Για τις συγκριτικές αυτές παρατηρήσεις εργάσθηκαν συνολικά 18 ποινικολόγοι, — ως επί το πλείστον — πανεπιστημιακοί, από όλα τα Α.Ε.Ι. της χώρας. Θα πρέπει εδώ να αναφερθεί, ότι σημαντικό βάρος έφερε ο κ. Ι. Γιαννιδης, επικ. καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, με την επεξεργασία μεγάλων τμημάτων του Γενικού Μέρους.

Έτσι πιστεύω, ότι με τον εμπλουτισμό αυτόν προσφέρεται στον αναγνώστη ένα πολύτιμο βοήθημα, χρήσιμο και για την κατανόηση και εφαρμογή του δικού μας Ποινικού Δικαίου.

Με την παρούσα έκδοση η επιστημονική σειρά «ΠΟΙΝΙΚΑ» συμπληρώνει 25 τόμους, σε διάστημα εννέα ετών, που καλύπτουν σχεδόν ολόκληρο το φάσμα των ποινικών επιστημών. Ειδικότερα περιλήφθηκαν σ' αυτήν πέντε υφηγετικές διατριβές, μια σειρά από ενδιαφέρουσες μελέτες ελλήνων επιστημόνων και πέντε εργασίες γνωστών γερμανών ποινικολόγων (Jürgen Baumann, Arthur Kaufmann, Günther Kaiser, Claus Roxin, Albin Eser). Έτσι οι προσδοκίες του Γ.Α. Μαγκάκη και οι δικές μου, όταν ξεκινούσαμε τη σειρά το 1978, έχουν αναμφίβολα ξεπεραστεί.

Ελπίζουμε, ότι με τη γόνιμη συνεργασία του εκδοτικού οίκου «Αντ. Σάκκουλα» και τη συνδρομή του επιμε-

λητή της σειράς κ. Λεωνίδα Κοτσαλή, επίκουρου καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, θα πλουτίσουμε ακόμα περισσότερο τη σειρά, αναδείχνοντάς την σε όργανο προόδου της ποινικής σκέψης σε ελληνικό, αλλά και διεθνές επίπεδο.

Νικόλαος Κ. Ανδρουλάκης
Μάρτιος 1987

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η παρούσα εισαγωγή του Καθηγητή Jescheck στο δυτικογερμανικό Ποινικό Δίκαιο θεωρήθηκε ότι θα ήταν χρήσιμο να μεταφρασθεί στα ελληνικά όχι μόνο διότι αποτελεί ένα ευσύνοπτο και έγκυρο βοήθημα, γραμμένο άλλωστε ειδικά για αλλοδαπούς νομικούς, αλλά και διότι καλύπτει ένα σημαντικό κενό της ελληνικής βιβλιογραφίας. Πράγματι, οι αξιόλογες μεταφραστικές εργασίες συναφών εισαγωγικών αναπτύξεων που είδαν έως τώρα το φως της δημοσιότητας είτε αφορούσαν μόνο σε μέρη του δυτικογερμανικού Ποινικού Κώδικα (π.χ. H.-H. Jescheck, Η μεταρρύθμισις του Ποινικού Δικαίου της Γερμανίας, Γενικόν Μέρος, απόδοση από τον N.E. Κουράκη, Ποιν-Χρ KZ' 1977, 713-741· H.J. Hirsch, Τάσεις αναμόρφωσης του Ειδικού Μέρους του Ποινικού Δικαίου, από τη σκοπιά του γερμανικού δικαίου, απόδοση από τον Κων. Φελούτζή ομιλίας του καθηγητή Hirsch στο Πανεπιστήμιο Αθηνών την 8.4.1986), είτε επί πλέον αντιμετώπιζαν τους ποινικούς προβληματισμούς κάτω από μια συγκεκριμένη δογματική άποψη, μέσα στα πλαίσια της γνωστής διαμάχης γύρω από την αξία της λεγόμενης φιναλιστικής θεωρίας (θεωρίας της πράξεως ως σκόπιμης δράσεως: pro: H. Welzel, 'Η νέα είκων του Ποινικού συστήματος, απόδοση από την Άννα Ψαρούδα - Μπενάκη, Αθήναι 1963· contra: J. Baumann, Θεμελιώδεις έννοιες και σύστημα του Ποινικού Δικαίου, απόδοση από τους I.K. Γιαννίδη και Λ.Γ. Κοτσαλή, Αθήνα 1983). Αντίθετα, το μεταφραζόμενο εδώ έργο του Καθηγητή Jescheck καλύπτει με συνθετικό τρό-

πο ολόκληρο το φάσμα του Ποινικού Δικαίου, δηλ. και το Γενικό και το Ειδικό Μέρος του γερμΠΚ, ενώ περαιτέρω αντιμετωπίζει τα ζητήματα με νηφάλιο και κατά το δυνατόν αμερόληπτο τρόπο, χωρίς προκρούστειους δογματισμούς.

Από την άποψη αυτή, το εδώ μεταφραζόμενο έργο θα μπορούσε ν' αποτελέσει χρήσιμο βοήθημα για τη συγκριτική επισκόπηση, από τον έλληνα νομικό, των ξένων ποινικών νομοθεσιών (ήδη προγραμματίζειναι η μετάφραση, από τη σειρά αυτή, και άλλων παρεμφερών έργων), αλλά και για την εμβάθυνση σε προβλήματα του ελληνικού Ποινικού Δικαίου *de lege lata* και *de lege ferenda*, αφού είναι γνωστοί οι δεσμοί που ενώνουν τα δύο ποινικά δίκαια, ελληνικό και γερμανικό, ήδη από την εποχή του Maurer (χαρακτηριστική είναι π.χ. η ομοιότητα στις διατάξεις περί διαφυλάξεως δεδικαιολογημένων συμφερόντων του ἀ. 367 ΕΛΛΠΚ και της § 193 γερμ ΠΚ). Σε καμιά Όμως περίπτωση η μετάφραση αυτή δεν θα έπρεπε να ερμηνευθεί ως καρπός άμετρου θαυμασμού και άκριτης προσκολλήσεως προς τις λύσεις που παρέχει το δυτικογερμανικό Ποινικό Δίκαιο. Διότι ούτε ο γερμανικός Ποινικός Κώδικας είναι απαλλαγμένος νομοτεχνικών ελλείψεων (ενδεικτική είναι, νομίζουμε, η περίπτωση της § 353a, που οπωσδήποτε δεν έχει καμιά ιδιαίτερα λειτουργική θέση μέσα στο σύστημα του γερμΠΚ και που θεσπίστηκε απλώς, υπό την αρχική της μορφή, επ' ευκαιρία των παραβάσεων κάποιου Arpīm, υπαλλήλου του γερμανικού Υπουργείου Εξωτερικών —βλ. σχτ. ΑιτιολΕκΘΣχΠΚ 1924, έκδ. I. Ζαχαροπούλου, 1950, σελ. 1950, σελ. 277 υπό το ἀ. 265 ΣχΠΚ 1924), αλλ' ούτε και ο τρόπος με τον οποίο η ερμηνεία επιλύει βασικά ζητήματα του Κώδικα αυτού ανταποκρίνεται στις ιδέες και αντιλήψεις που επικρατούν στη χώρα μας (π.χ. η αντίληψη ότι η ποινή

XIV

δεν πρέπει να υπερβαίνει προς τα κάτω τα όρια που τίθενται από την ενοχή του δράστη κατά την επιμέτρηση της ποινής του γίνεται μεν δεκτή στη Γερμανία από την κρατούσα γνώμη BGHSt 24, 132:134 και το εδώ μεταφραζόμενο έργο του Jescheck, σελ. 11· αντίθ. ο Roxin στο έργο C. Roxin / G. Arzt / K. Tiedemann, *Einführung in das Strafrecht und Strafprozeßrecht*, Heidelberg: C.F. Müller, 1983 σελ. 137, αλλ' αντιμετωπίζεται με σκεπτικισμό από τους έλληνες νομικούς, κατά τους οποίους «ἡ δικαία καὶ ἴση ποινική μεταχείρισις ὀφείλει νά ἐγκαταλείπεται τουλάχιστον καθ' ὃ μέτρον ἡ ποινή ὅχι μόνον δέν κοινωνικοποιεῖ, ἀλλ' ἀντιθέτως ἀποκοινωνικοποιεῖ ἐκείνον ἐναντίον τοῦ ὅποιου ἐπιβάλλεται» (Ν.Κ. Ανδρουλάκη, *Ποινικόν Δικαιον*, Γεν. Μέρος Α', Αθήναι / Κομοτηνή 1982, σελ. 94).

Η απόδοση ενός γερμανικού ποινικού κειμένου στα ελληνικά προσκρούει βέβαια κατ' αρχάς στις συνήθεις μεταφραστικές δυσχέρειες και στον γνωστό κίνδυνο είτε ν' αποδοθεί μεν πιστά το κείμενο, αλλά με τρόπο που να το καθιστά ακατανόητο στον αναγνώστη, είτε ν' αποδοθεί με κάποια σχετική ελευθερία στη μορφή και το περιεχόμενό του, αλλά με επακόλουθο πολλές φορές να προδιδεται το ύφος και η σκέψη του μεταφραζόμενου συγγραφέα, σύμφωνα με τη γνωστή ιταλική παρήχηση “traduttore traditore”, δηλ. «μεταφραστής προδότης». Θέλουμε να πιστεύουμε ότι η απόδοση που επιχειρήσαμε εδώ ακολουθεί μια χρυσή τομή ανάμεσα στις δύο αυτές ανταγωνιστικές δυνατότητες και ότι αποδώσαμε το γερμανικό κείμενο όπως ίσως, θα το ἐγραφε ο συγγραφέας του εάν γνώριζε τη γλώσσα μας. Τούτο, πάντως, θα πρέπει να λεχθεί με αρκετήν επιφύλαξη, δεδομένου ότι πέρα από τη βασική δυσκολία του να εξευρεθούν στα ελληνικά νομικοί όροι που δεν προδίδουν το εύρος και το βάρος των

ομολόγων-τους γερμανικών, υπάρχει επιπρόσθετα και δυσχέρεια του ν' αποδοθούν στην ελληνική έννοιες για τις οποίες η ελληνική ποινική επιστήμη δεν έχει ή δει έχει ακόμη εντάξει στη θεωρία της ανάλογη θεματική ή δεν έχει, έστω, καταλήξει σε μια συγκεκριμένη ορολογία (π.χ. οι όροι “Regelbeispiele”: «τυπικά» παραδείγματα — πρβλ. σελ. 115, 164, 258· “Auffangtatbestände”: «εφεδρικές» ποινικές υποστάσεις — πρβλ. σελ. 188· “Vorverlagerung”: προσώθηση — πρβλ. σελ. 249, κ.λπ.). Και ενώ στο Γενικό Μέρος του Ποινικού Δικαίου, χάρη στις μεταφραστικές εργασίες που αναφέραμε, έχει ήδη γίνει προς την κατεύθυνση αυτή μια σοβαρή προεργασία, αντίθετα, στο Ειδικό Μέρος η αναγκαιότητα για προσφυγή σε νεολογισμούς γίνεται πολλές φορές αναπότρεπτη.

Σε γενικές γραμμές, εκεί όπου δεν υπήρχε καθιερωμένος ελληνικός όρος για ν' αποδώσει πιστά το εύρος και το βάρος του αντίστοιχου γερμανικού, αποφεύχθηκε η κατά λέξη μετάφραση και προτιμήθηκαν όροι, ιδίως από αυτούς που χρησιμοποιεί ο Ποινικός-μας Κώδικας, με παραπλήσια ή παρεμφερή έννοια, υπό την αυτονόητη βέβαια προϋπόθεση ότι κάτι τέτοιο δεν θα οδηγούσε σε εσφαλμένες εντυπώσεις ως προς την ακριβή έννοια του πρωτότυπου. Έτσι π.χ. στο Γενικό Μέρος προτιμήθηκε για τον όρο “Tatbestandsirrtum” η απόδοση «πραγματική πλάνη» (και όχι φερ’ ειπειν «πλάνη περὶ την ποινική υπόσταση», όπως θα ήταν η ακριβής μετάφραση), για τον όρο “Verbotsirrtum” η απόδοση «νομική πλάνη» και για τον όρο “Strafaussetzung zur Bewährung” η απόδοση «υφ’ όρον αναστολή εκτελέσεως της ποινής». Επίσης στο Ειδικό Μέρος αποδόθηκε λ.χ. ως «υφαίρεση» ο όρος “Hauss- und Familiendiebstahl” της § 247 γερμΠΚ, ως «αποδοχή και διάθεση προϊόντων εγκλήματος» ο όρος “Höhlegei” της § 259 γερμΠΚ και ως «υπεξαγωγή εγγράφων» ο όρος “Urkundenunterdrückung” στον τίτλο της § 274 γερμΠΚ, σύμφωνα ἀλλωστε και με την αντίστοιχη από-

XVI

δοση των όρων αυτών από τα γερμανικά στα ελληνικά από τον Ποινικό Νόμο 1834, που αποτέλεσε θεμελιώδες βοήθημα σ' αυτή τη μεταφραστική μας εργασία με τη διγλωσση μορφή του (βλ. π.χ. το άρθρο-του 424 για την υπεξαγωγή εγγράφων). Αντίθετα προτιμήθηκε να μεταφρασθούν κατά λέξη άλλοι όροι, ως λ.χ. εκείνος της § 94 γερμΠΚ “Landesverrat”: «προδοσία της χώρας», διότι με τον τρόπον αυτόν η έννοια διατηρεί και στα ελληνικά το ορολογιακό εύρος και βάρος που κατέχει στη γερμανική, έστω και αν υπό τον ταυτόνυμο γενικό τίτλο του Β' Κεφαλαίου στο Ειδικό Μέρος του ελλΠΚ συναριθμούνται και άλλες ποινικές διατάξεις εκτός από την «παραβίαση των μυστικών της Πολιτείας». Σε μερικές περιπτώσεις παρατέθηκε σε αγκύλες δίπλα στην ελληνική απόδοση και ο γερμανικός όρος, ώστε να έχει ο αναγνώστης την ευχέρεια να κατανοήσει καλύτερα το κείμενο ή ακόμη να ελέγχει τη μεταφραστική επιλογή και να τη συγκρίνει μὲ άλλες δυνατές λύσεις. Επίσης, ειδικότερες επεξηγήσεις σε ιδιαίτερα θέματα δόθηκαν στον αναγνώστη σε υποσημειώσεις (με την ένδειξη Σ.τ.Μ., δηλ. σημείωση του μεταφραστή) ή μὲσα στο κείμενο σε αγκύλες, κυρίως όταν ο κινδυνος παρανοήσεων ήταν μεγάλος, ή όταν η ειδικότερη σημασία ενός θεσμού στη γερμανική δογματική δεν θα καθίστατο άνευ ετέρου κατανοητή στον έλληνα νομικό.

Τέλος, στην επισήμανση των αντιστοιχιών μεταξύ ελληνικού και γερμανικού δικαίου και στην εμβάθυνση, άρα, των προβλημάτων του ελληνικού δικαίου από συγκριτική σκοπιά, αποβλέπουν και οι επισυναπτόμενοι δύο πίνακες αντιπαραθέσεως των διατάξεων ελλΠΚ και γερμΠΚ, για την εκπόνηση των οποίων ουσιώδης ύπηρξε η συμβολή του συναδέλφου κ. Günter Heine (Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht, Freiburg i Br). Βεβαίως η αντιστοιχία των διατάξεων α-

τών έχει σχετικό μόνο χαρακτήρα και καταλήγει σε απλή συνάφεια εκεί όπου οι αριθμοί των άρθρων ή παραγράφων τίθενται σε παρένθεση. Εξ άλλου, όπου στην οικεία θέση τίθεται παύλα, εξυπακούεται ότι δεν υπάρχει αντίστοιχος θεσμός ή δεν υπάρχει αντίστοιχη αξιόποινη πράξη (π.χ. το αδίκημα της εγκαταλείψεως εγκύου κατ' ἄ. 359 ελλ.ΠΚ, που δεν υπήρξε ποτὲ αξιόποινο κατά το γερμανικό Ποινικό Δίκαιο, και το αδίκημα της απατηλής επιτεύξεως συνοισίας κατ' ἄρ. 341 ελλ.ΠΚ, που έπαυσε ν' αποτελεί αξιόποινη πράξη στη Γερμανία μετά την κατάργηση της σχετικής § 179 γερμ.ΠΚ 1871 την 25.6.1969). Ελπίζεται επομένως ότι οι πίνακες αυτοί όπως και ολόκληρο το εδώ μεταφραζόμενο έργο όχι μόνο θα διευκολύνουν την ερμηνεία των επί μέρους ελληνικών διατάξεων, αλλά και θα οδηγήσουν σε μια σοβαρή νομοθετική επανεξέταση των διατάξεων εκείνων, οι οποίες είτε δεν ανταποκρίνονται (πλέον) στη συστατική έννοια της αξιόποινης πράξεως, είτε έπαυσαν να έχουν οποιαδήποτε σημασία για τη νομική πράξη, εάν ποτὲ είχαν (για τα σχετικά προβλήματα «απεγκληματοποιήσεως» που ανακύπτουν για το ελληνικό ποινικό δίκαιο βλ. ιδίως N.E. Κουράκη, Η «αποκλιμάκωση» της ποινικής καταστολής. Όροι και Όρια, στον Τιμητικό Τόμο «Μνήμη Νικολάου Χωραφά, Ηλία Γάφου και Κωνσταντίου Γαρδίκα», τ.Β', Αθήνα 1986, σελ. 153-185: 174). Προς τον σκοπό άλλωστε αυτόν κρίθηκε σκόπιμο να προταχθούν, μετά από κάθε κεφάλαιο ή υποκεφάλαιο του μεταφραζόμενου έργου, ενημερωτικά σημειώματα, γραμμένα από ποινικολόγους με ειδικές γνώσεις στα εξεταζόμενα θέματα, για τις ομοιότητες και διαφορές μεταξύ ελληνικού και δυτικογερμανικού Ποινικού Δικαίου προς τις ρυθμίσεις που εκτίθενται στην αντίστοιχη ενότητα.

XVIII

Ευχαριστίες απευθύνονται και από τη θέση αυτή στον κ. Βασίλειο Μπαλάση για την πολύπλευρη βοήθειά του στη διόρθωση των τυπογραφικών δοκιμών.

Freiburg i. Br., Αθήνα, Ιανουάριος 1987

Στέφανος Καρεκλάς, Νέστωρ Κουράκης, Νικόλαος Λιβος

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΟΙ ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣ ΠΡΑΞΕΩΣ

[σύστημα των ποινικών κυρώσεων]

I. Γενική επισκόπηση

Ancel, La défense sociale nouvelle, 3. Aufl. 1981; Baumann/Weber, Strafrecht, Allgemeiner Teil, 9. Aufl. 1985, σελ. 598 επ., 710 επ.; Jescheck, Le nouveau droit pénal allemand mis à l' épreuve. Archives de politique criminelle, Nr. 8, 1985 σελ. 153 επ.; του ίδιου, Rechtsvergleichende Bemerkungen zur Neugestaltung des Mindestprogramms der Défense Sociale, Festschrift für G. Blau, 1985, σελ. 425 επ.; Zipf, Die Rechtsfolgen der Tat im neuen StGB, JuS 1974, 137 επ.

Στο γερμανικό δίκαιο προβλέπονται ως έννομες συνέπειες της αξιόποινης πράξεως οι ποινές και τα μέτρα ασφαλείας. Η θανατική ποινή καταργήθηκε από τον Θεμελιώδη Νόμο (άρθρο 102 GG) το έτος 1949. Κύριες ποινές είναι η στερητική της ελευθερίας ποινή (§ 38) και η χρηματική (§ 40). Η μοναδική παρεπόμενη ποινή είναι η απαγόρευση οδηγήσεως οχημάτων (§ 44)⁴⁹. Το δικαστήριο μπορεί δηλ. να επιβάλει στον δράστη πέρα από μια ποινή κατά της ελευθερίας ή μια χρηματική και την απαγόρευση να οδηγεί μηχανοκίνητα μεταφορικά μέσα στις οδικές συγκοινωνίες για ένα έως τρεις μήνες, εφόσον το έγκλημα

49. Warda, Das Fahrerbot, GA 1965, 65 επ.

τελέσθηκε είτε κατά τη διάρκεια της οδηγήσεως του μεταφορικού μέσου, είτε σε σχέση με αυτήν, είτε κατά παράβαση των καθηκόντων του οδηγού ενός τέτοιου μεταφορικού μέσου. Ως μέτρα ασφαλείας νοούνται τα μέτρα χάριν βελτιώσεως και φυλάξεως, η αφαίρεση του (οικονομικού) οφέλους, η δήμευση και η αχρήστευση (§ 11.1 αρ. 8). Το μέτρο της αφαίρεσεως του οφέλους έχει ως σκοπό την εξαφάνιση των περιουσιακών ωφελημάτων που κατά παράνομο τρόπο απεκόμισε ο δράστης μέσω της πράξεως του ή από αυτήν (§ § 74 επ.). Εν τούτοις οι απαιτήσεις του ζημιωθέντα από την πράξη προηγούνται. Η δήμευση (§ § 74 επ.) αποβλέπει στην αφαίρεση των αντικειμένων που προήλθαν από το έγκλημα ή που χρησίμευσαν ή ήσαν προορισμένα να χρησιμεύσουν στην τέλεση ή την προπαρασκευή του ("producta et instrumenta sceleris")⁵⁰. Η αχρήστευση γραπτών κειμένων ή άλλων απεικονίσεων ρυθμίσθηκε ιδιαίτερα στην § 74d, γιατί για να γίνουν επεμβάσεις στην περιοχή των προϊόντων της διανοίας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη δεδομένα τα οποία για τη συνήθη δήμευση δεν παιζουν κανένα ρόλο. Χαρακτηριστική για το σύστημα εννόμων συνεπειών του γερμανικού Π.Δ. είναι προπαντός η διάκριση μεταξύ ποινών και μέτρων ασφαλείας σύμφωνα με την αρχή της διπολικότητας⁵¹. Η ποινή είναι ένα κακό, που επιβάλλεται ως δίκαιη αποκατάσταση για μια άδικη και υπαίτια πράξη του δράστη, και που αποτελεί την έκφραση της δημόσιας αποδοκιμασίας της πράξεως. Η λειτουργία της ποινής συνίσταται στο να ανταποδώσει το πταισμα (την ενοχή) του δράστη, να καταδείξει το αδιάσπαστο της έννομης τάξεως, να

50. Eser, Die strafrechtlichen Sanktionen gegen das Eigentum, 1969.

51. Hanack, LK, § 61 Vorbemerkung 1 επ.: Eisenberg, Strafe und freiheitsentziehende Maßnahme, 1967.

ενισχύσει τη συνειδηση δικαιού του κοινωνικού συνόλου και να συγκρατήσει άλλα άτομα από την τέλεση αξιόποινων πράξεων. Ωστόσο η ποινή η οποία δεν επιτρέπεται να ξεπερνά προς τα επάνω το μέγεθος της ενοχής, δεν μπορεί σε κάθε περίπτωση να καλύπτει μόνη της την προληπτική λειτουργία του Π.Δ. Χρειάζεται συνεπώς να συμπληρωθεί με τα μέτρα ασφαλείας χάριν βελτιώσεως και φυλάξεως. Τα μέτρα αυτά έχουν τον αποκλειστικό σκοπό να αντιμετωπίσουν την επικινδυνότητα του δράστη, όπως αυτή αναφαίνεται από την πράξη και τον χαρακτήρα του, με επεμβάσεις παιδαγωγικές, θεραπευτικές και φυλακτικές. Το διπολικό σύστημα αποτελεί τη βάση του γερμανικού Π.Δ. από την εποχή του Νόμου περί των καθ' έξη εγκληματιών του έτους 1933. Η ανανέωση του συστήματος ποινών και μέτρων ασφαλείας αποτέλεσε το κεντρικό σημείο της μεταρρυθμίσεως του γερμανικού Π.Δ. του 1969. Η γενική τάση αυτής της μεταρρυθμίσεως χαρακτηρίζεται από την επιγραμματική φράση: τόσο λίγη ποινή, δύσο αυτό είναι αναγκαίο, τόσο πολλή κοινωνική αρωγή δύσο αυτό είναι δυνατό.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Όπως στο γερμανικό δικαίο, έτσι και στο ελληνικό οι έννομες συνέπειες που προβλέπονται για την τέλεση μιας αξιόποινης πράξεως είναι οι ποινές και τα μέτρα ασφαλείας. Στον Ελληνικό Ποινικό Κώδικα περιέχονται ωστόσο ως υποπερίπτωση των μέτρων ασφαλείας (*N. Χωραφάς*, ΠοινΔ 1978⁹, § 23, σελ. 95· *N. Ανδρουλάκης*, ΠοινΔ Γεν. Μέρος 1982², σελ. 85· *Γ.-Α. Μαγκάκης*, ΠοινΔ 1979, § 10, σελ. 59· *Λ. Μαργαρίτης/N. Παρασκευόπουλος*, Θεωρία της ποινής, 1984, σελ. 75) ή και ως τρίτη κατηγορία του συστήματος των εννόμων συνέπειών, αφού λείπει το στοιχείο για αντι-

μετώπιση της επικινδυνότητας, που χαρακτηρίζει τα μέτρα ασφαλείας (πρβλ. *N. Κουράκη*, Ποινική Καταστολή, 1985², § 250, σελ. 231), και τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα για ανήλικους παραβάτες (ά. 122 επ. ΠΚ). Λαντίθετα στη Δυτ. Γερμανία τα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται σε ιδιαίτερο νομοθέτημα, τον Νόμο για τα Δικαστήρια Ανηλίκων (*Jugendgerichtsgesetz*: JGG, §§ 7 επ.) και θεωρούνται ιδιαίτερο σύστημα εγνόμων συνεπιών.

Μια άλλη αισθητή διαφορά των δύο δικαίων είναι ότι στον Ελληνικό Ποινικό Κώδικα εξακολουθεί ακόμη να εντάσσεται μεταξύ των κυρίων ποινών και η θανατική για περιπτώσεις πράξεων ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως κ.λπ., εφ' όσον αυτές προκαλούν «ιδιάζοντα αποτροπιασμόν και απέχθειαν» (ά. 50, 86 ΠΚ· πρβλ ΑΠ 15/1967, ΠοινΧρον ΙΖ' 1967, 275 και ΑΠ 10/1971, ΠοινΧρ ΚΑ' 1971, 225). Η διαφορά όμως αυτή είναι μάλλον επιφανειακή, δεδομένου ότι η εκτέλεση της θανατικής ποινής έχει σιωπηρά καταργηθεί στη χώρα μας από το 1972, ενώ και πρωτύτερα ο ρυθμός εκτελέσεων είχε μειωθεί σημαντικά (131 άτομα στην 9ετία 1866-1874 —πρώτα διαθέσιμα στοιχεία: «Εφημερίς των Φυλακών» Μάιος 1877, σελ. 152· 36 άτομα στη 10ετία 1960-1970· μόνο δύο άτομα στη 10ετία 1970-1980). Είναι εξάλλου γνωστό ότι η χώρα μας υπέγραψε την 2.5.1983 το υπ' αριθμ. 6 ειδικό πρωτόκολλο που προστέθηκε στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και που προέβλεψε ότι η κατάργηση της θανατικής ποινής αποτελεί νομική υποχρέωση για τα υπογράφοντα κράτη σε καιρό ειρήνης (την ίδια εποχή ωστόσο η χώρα μας προχώρησε με τον ν. 1366 από 22/22.6.1983 σε αναμόρφωση των ρυθμίσεων του ΠΚ (ά. 134 επ.) περί εσχάτης προδοσίας, όπου και πάλι ως κύριες ποινές προβλέφθηκαν διαζευκτικά ο θάνατος και η ισόβια κάθειρξη).

Περισσότερο ουσιώδεις φαίνονται να είναι οι διαφορές των δύο δικαίων στο θέμα των παρεπομένων ποινών: Η προβλεπόμενη από τον StGB παρεπόμενη ποινή της απαγορεύσεως οδηγήσεως οχημάτων είναι θεσμός γνωστός και στο ελληνικό δίκαιο, αλλ' έχει ενταχθεί στις ειδικές ρυθμίσεις του Κώδικα

Οδικής Κυκλοφορίας (ν. 614/1977 όπως ισχύει) και εμφάνιζεται με τη μορφή των διοικητικών μέτρων της αφαιρέσεως αδείας ικανότητας οδηγού και της αδείας κυκλοφορίας με κρατικές πινακίδες επί 10 τουλάχιστον ημέρες (ά. 103 ΚΟΚ). Αντίθετα, οι προβλεπόμενες από τον Ελληνικό Ποιν. Κώδικα παρεπόμενες ποινές συνιστούν για το δυτικογερμανικό Ποινικό δίκαιο κατ' αρχήν είτε υποχρεωτικά παρεπόμενες συνέπειες (Nebenfolgen π.χ. η δημοσίευση καταδικαστικής αποφάσεως κατά τις § 200, 103.2, 165 StGB και η αποστέρηση ορισμένων πολιτικών δικαιωμάτων κατά την § 45.1. StBG), είτε μέτρα ασφαλείας (απαγόρευση ασκήσεως επαγγέλματος κατά τις § 70-70β StGB και δήμευση κατά τις § 73 επ. StGB, η οποία όμως θεωρείται, όπως στη χώρα μας, και ποινή βλ. Dreher/Tröndle, StGB, 1981⁴⁰, § 74 Rdgr, 2 σελ. 441).

Από τα ελληνικά μέτρα ασφαλείας, που αναλύονται σε επόμενο σημείωμα, ιδιαίτερα αξίζει να επισημανθεί εδώ από την άποψη του συγκριτικού δικαίου η δήμευση. Ενώ δηλ. στο ελληνικό δίκαιο η δήμευση περιλαμβάνει εννοιολογικά και τα προϊόντα του εγκλήματος (δηλ. τα αντικείμενα που παράχθηκαν με το έγκλημα, π.χ. πλαστά νομίσματα) και το τίμημά τους και επί πλέον τα εργαλεία του εγκλήματος (δηλ. τα αντικείμενα που χρησίμευσαν ή προορίζονταν για την εκτέλεσή του, π.χ. εκρηκτικό μηχάνημα) (ά. 76 ΠΚ), στο γερμανικό δίκαιο η δήμευση (Einziehung) αφορά μόνο στα προϊόντα και τα εργαλεία του εγκλήματος (ή εφ' όσον πρόκειται για αχρήστευσή τους γίνεται λόγος για το φερώνυμο ειδικό μέτρο "Unbrauchbarmachung"), ενώ για τα οποιαδήποτε περιουσιακά οφέλη τα οποία αποκτήθηκαν για ή από το έγκλημα (αμοιβή για το έγκλημα, κέρδη, ωφελήματα) υπάρχει η ρύθμιση του ειδικού θεσμού της αφαιρέσεως του οφέλους (Versfall).

Στη χώρα μας ακολουθείται, όπως και στη Δυτ. Γερμανία, το διπολικό ή δυαδικό σύστημα ποινών και μέτρων ασφαλείας, αν και υπάρχουν διαφορές στον τρόπο εκτελέσεως των ποινικών αυτών κυρώσεων: Στην Ελλάδα ισχύει η αρχή της διαδοχής και της σωρεύσεως, δηλ. πρώτα έκτιση ποινής και μετά

εκτέλεση του μέτρου ασφαλείας, —π.χ. ά 71 § 2 και 72 § 2 ΠΚ—, ενώ στη Δυτ. Γερμανία, ισχύει η αρχή της εναλλάγής και του συνυπολογισμού της διάρκειας του μέτρου ασφαλείας στη διάρκεια της ποινής: *vikarierendes System* —ιδίως § 67, 67a StGB. Κατά τα λοιπά ισχύουν κατ' αρχήν και στη χώρα μας τα όσα εκτίθενται και για τη Δυτ. Γερμανία ως πρός τους σκοπούς και τις λειτουργίες των ποινικών κυρώσεων (πρβλ. αντίστοιχες αναπτύξεις εις *Αλ. Κατσαντώνη, ΠοινΔ, Γεν. Μέρος*, II, 1978, σελ. 9 επ., 19 επ., 46 επ.).

Νέστωρ Κουράκης

II. Η στερητική της ελευθερίας ποινή

Philippe Graven, Die Zukunft des Freiheitsentzuges im schweizerischen und deutschen Strafrecht, ZStW (80) (1968), σελ. 199 επ.; **Heinz**, Strafrechtsreform und Sanktionsentwicklung, ZStW 94 (1982) σελ. 632 επ.; **Krebs**, Freiheitsentzug, 1978 **Kürzinger**, εις: **Jescheck** (Hrsg.), Die Freiheitsstrafe und ihre Surrogate im deutschen und ausländischen Recht, 1983, σελ. 1737 επ.

Η στερητική της ελευθερίας ποινή είναι η σπονδυλική στήλη του συστήματος των ποινών, μια που αποτελεί το μοναδικό είδος ποινής για τη βαρειά και μέση εγκληματικότητα, καθώς και για την επανειλημμένη υποτροπή (§ 48). Υπό τη μορφή επίσης της υποκατάστατης ποινής κατά της ελευθερίας εμφανίζεται ακόμη και σήμερα ως η μοναδική εναλλακτική δυνατότητα όταν δεν αποτίεται η χρηματική ποινή (§ 43)⁵². Σημαντικότατη καινοτομία του

52. Τον τελευταίο καιρό έχουν πάντως αρχίσει προσπάθειες να αντικατασταθεί η υποκατάστατη ποινή κατά της ελευθερίας, η οποία λόγω κυρίως της ανεργίας τείνει να εκτελείται όλο και συχνότερα, από άλλες εναλλακτικές λύσεις, όπως π.χ. η κοινωφελής εργασία.

μεταρρυθμιστικού έργου στόν τομέα της ποινής κατά της ελευθερίας ήταν το γεγονός ότι (με εξαιρεση τη σωφρονιστική ποινή ανηλικών [Jugendstrafe] και την ποινική κράτηση [Strafarrest] για στρατιώτες) υπάρχει πλέον μόνον η ενιαία στερητική της ελευθερίας ποινή (§ 38), η οποία κατά την εκτέλεσή-της καθιστά δυνατή μια σύμφωνη προς τα πράγματα διφοροποίηση [της ποινικής μεταχειρίσεως] με μόνα κριτήρια την εκάστοτε διάρκειά - της και την προσωπικότητα του καταδικασθέντα. Η κάθειρξη, λόγω της στιγματιστικής της επιδράσεως επάνω στον δράστη, καταργήθηκε.

1. Η ισόβια κατά της ελευθερίας ποινή

Helga Einsele u.a., Die Reform der lebenslangen Freiheitsstrafe, 1972· Jescheck/Triffterer, Ist die lebenslange Freiheitsstrafe verfassungswidrig? 1978· Stree, Das Merkmal der besonders schweren Schuld im Rahmen des § 57a StGB, NStZ 1983, 289 επ:

Αντίθετα το νέο δίκαιο διατήρησε την **ισόβια κατά της ελευθερίας ποινή** παρά την ποικίλη κριτική εναντίον της. Το ομοσπονδιακό συνταγματικό Δικαστήριο επικύρωσε τη συνταγματικότητά της (BVerfGE 45, 187 επ.). Ακολουθώντας μια επιταγή του δικαστηρίου αυτού εισήγαγε [πάντως] ο ομοσπονδιακός νομοθέτης στον 20ό ποινικό τροποποιητικό νόμο της 8.12.1981 (BGBl I S. 1329) ακόμη και στην περίπτωση της ισόβιας κατά της ελευθερίας ποινής τη δυνατότητα της υφ' όρον απολύσεως κατόπιν δικαστικής αποφάσεως (πρβλ. § 57a), δεδομένου ότι οι αποφάσεις των μέχρι τότε αρμοδίων υπηρεσιών χάριτος ήσαν τελείως ανομοιόμορφες και δικαστικά ανέλεγκτες (πρβλ. BVerf GE 45, 187 [242 επ.]). Ο αριθμός των καταδικών σε ισόβιο εγκλεισμό κυμαίνεται μεταξύ 50 και 90 κατ' έτος. Στο 98% περίπου των περιπτώσεων πρόκει-

ται για το έγκλημα της ειδικής ανθρωποκτονίας (§ 211). για το οποίο απειλείται απόλυτα η ποινή αυτή. (Για την κατ' εξαίρεση δυνατότητα καταγνώσεως πρόσκαιρης ποινής κατά της ελευθερίας για ένα τέτοιο τετελεσμένο έγκλημα, πρβλ. BGHSt 30, 105 επ. (GS) και παρακάτω στη σελίδα 114.

2. Η πρόσκαιρη στερητική της ελευθερίας ποινή

Το ανώτατο όριο της πρόσκαιρης στερητικής της ελευθερίας ποινής είναι 15 έτη και το κατώτατο ένας μήνας, ώστε κατ' αυτόν τον τρόπο να αποκλεισθεί η πολύ μικρής διάρκειας ποινή κατά της ελευθερίας (§ 38.2). Μεσα σ' αυτά τα πλαίσια μπορεί ο νομοθέτης να προβλέπει για τις επιμέρους ποινικές υποστάσεις μια χαμηλότερη ανώτατη ποινή ή μια υψηλότερη κατώτατη. Το κατώτατο όριο της υποκατάστατης ποινής κατά της ελευθερίας είναι μια ημέρα. Κάτω των έξι μηνών η στερητική της ελευθερίας ποινή αντικαθίσταται κατά κανόνα από χρηματική ποινή και καταγιγνώσκεται μόνον ως "ultima ratio" (§ 47). Με αυτή τη «ρήτρα προτεραιότητας» η μικρής διάρκειας ποινή κατά της ελευθερίας έχει οπισθοχωρήσει σημαντικά⁵³. Μόνο για τους στρατιώτες υφίσταται ακόμη η ποινική κράτηση από δύο εβδομάδες έως έξη μήνες (§ 19 WStG)⁵⁴. Επί συνόλου 621.643 ποινών σε καταδικασθέντες για αδικήματα του γενικού Π.Δ. καταγνώσθηκαν το 1982 115.726 στερητικές ποινές της ελευθερίας και

53. Quensel, Kurzfristige Freiheitsstrafen, Festschrift für H. von Hentig, 1967, σελ. 287 επ.

54. Jescheck, Exécution des peines privatives de liberté infligées à des militaires. Recueils de la Société internationale de droit pénal militaire, Bd. II, 1975, σελ. 39. επ.

505.917 χρηματικές ποινές. Σε περισσότερο από το 65% των ποινών κατά της ελευθερίας πού καταγνώσθηκαν διατάχθηκε υφ' όρον ανάστολή τους, η οποία όμως στο 35% περίπου των περιπτώσεων χρειάστηκε να άρθει, γιατί αυτός που έτυχε αναστολής δεν συμμορφώθηκε κατά το χρόνο δοκιμασίας με τους όρους της αναστολής. Συμπερασματικά μόλις λιγότερο από 8% όλων των καταδικών οδηγούν σε ποινή κατά της ελευθερίας, η οποία πράγματι εκτίεται⁵⁵.

3. Η έκτιση της στερητικής της ελευθερίας ποινής

Böhm, Strafvollzug, 1979· Jescheck, Die Krise der Kriminalpolitik, ZStW 91 (1979), σελ. 1056 επ. Kaiser/Kerner/Schöch, Strafvollzug, 3. Aufl. 1983· Müller-Dietz, Strafvollzugsrecht, 2. Aufl. 1978.

Η έκτιση της στερητικής της ελευθερίας ποινής διέπεται από τον Νόμο για την έκτιση της ποινής κατά της ελευθερίας και των στερητικών της ελευθερίας μέτρων ασφαλείας χάριν βελτιώσεως και φυλάξεως της 16.3.1976 (BGBl I S. 581). Ο Σωφρονιστικός [αυτός] Νόμος θεσμοθετεί κατά σημαντικότατη καινοτομία την προτεραιότητα της κοινωνικής επανεντάξεως ως βασικό σωφρονιστικό σκοπό (§ 2.1 StVollzG). Προς τούτο η ζωή σε σωφρονιστικό κατάστημα πρέπει να προσαρμόζεται όσο το δυνατό περισσότερο στις γενικές [κανονικές] συνθήκες διαβιώσεως, και ο κρατούμενος πρέπει να συμπράττει στη διαμόρφωση της μεταχειρίσεώς του και στην επίτευξη του σωφρονιστικού σκοπού. Η προστασία του κοινωνικού συνόλου από τη διάπραξη περαιτέρω έγκλημάτων

55. Πρβλ. Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland, 1984.

υποχωρεί εδώ εμπρός στον σκοπό της κοινωνικής επανεντάξεως.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Η στερητική ποινή της ελευθερίας αποτελεί και στην Ελλάδα το κυριότερο είδος ποινής για τη βαρειά και εν μέρει τη μέση εγκληματικότητα, καθώς και για την υποτροπή. Ποσοτικά η σημασία της είναι ωστόσο, όπως και στη Δυτ. Γερμανία, πολύ μικρή, δεδομένου ότι οι περιπτώσεις της ελαφράς και της υπολειπόμενης μέσης εγκληματικότητος αντιμετωπίζονται κατά κανόνα με μετατροπή της επιβαλλόμενης στον δράστη ποινής κατά της ελευθερίας (μέχρι 18 μηνών) σε χρηματική ποινή ή πρόστιμο.

Στο ελληνικό ποινικό δίκαιο εξακολουθεί ακόμη να ισχύει η τριπλή διάκριση των συνήθων ποινών κατά της ελευθερίας σε κάθειρξη (ισόβια ή πρόσκαιρη 5-20 ετών), φυλάκιση 10 ημερών - 5 ετών) και κράτηση (κατά κανόνα 1 ημέρα - 1 μήνα) (ά. 52 επ. ΠΚ). Περαιτέρω, το είδος της απειλούμενης κύριας ποινής για κάθε αξιόποινη πράξη λαμβάνεται υπόψη αντίστοιχα για τον χαρακτηρισμό αυτής της πράξεως ως κακουργήματος, πλημμελήματος, ή πταισματος (ά. 18 ΠΚ). Εκτός, όμως, των συνήθων ποινών ο ελληνικός Ποινικός Κώδικας προβλέπει και τρεις ιδιάζουσες ποινές κατά της ελευθερίας, δηλ. ποινές με σχετικά αόριστη διάρκεια, στις οποίες είναι ενσωματωμένο και μέτρο ασφαλείας για την ποινική μεταχείριση δραστών με ιδιόμορφη προσωπική ζητα. Τέτοιες ποινές είναι: η κάθειρξη αόριστης διάρκειας των καθ' ξένη επικινδυνών εγκληματιών (ά. 90 επ. ΠΚ), ο περιορισμός αόριστης διάρκειας, σε ψυχιατρικό κατάστημα των επικινδυνών εγκληματιών ελαττωμένου καταλογισμού (ά. 38 επ. ΠΚ) και, ακόμη, ο περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα των εφήβων εγκληματιών που παρουσιάζουν δυσμενή πρόγνωση για το μέλλον τους (ά. 127 και 54 ΠΚ). Τέλος, την ποινή των καταναγκάστικών έργων προβλέπει για τους δράστες στρατιωτικών εγκλημάτων, αλλά με δυνητικό και παρεπόμενο χαρακτήρα προς την ποινή της καθείρξεως, ο ελληνικός

Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας (ά. 5, 10Α α.ν. 2803/1941, όπως ισχύει). Εν όψει των ανωτέρω δεδομένων το ελληνικό δικαιο αντιδιαστέλλεται με έμφαση από τις αντίστοιχες ρυθμίσεις περί ενιαίας ποινής του δυτικογερμανικού δικαίου. Ωστόσο το ζήτημα της καθιερώσεως μιας ενιαίας ποινής κατά της ελευθερίας έχει προσελκύσει από καιρό την προσοχή της ελληνικής νομοθεσίας και επιστήμης (π.χ. Αιτιολ. Εκθ σχεδ-ΠοινΚ 1924 στην έκδ. I. Ζαχαροπούλου, 1950, σελ. 36 σημ. 2, Ν. Ανδρουλάκης, ΠοινΔ, Γεν. Μέρος 1982², σελ. 23·Ν. Κουράκης, Ποινική Καταστολή, 1985² § 297, σελ. 273), ενώ και στη δικαστηριακή πρακτική τα διάφορα είδη επιβαλλομένων ποινών κατά της ελευθερίας πλην της φυλακίσεως εμφανίζουν συνολικά μηδαμινή σημασία (κατά στοιχεία του 1983 —ΕΣΥΕ, Στατιστική της Δικαιοσύνης 1983, σελ. 56 επ.: μόλις 149 τετοιες περιπτώσεις, έναντι 102. 224 περιπτώσεων φυλακίσεως).

Στη χώρα μας η *ισόβια ποινή* κατά της ελευθερίας εξακολουθεί βέβαια να ισχύει, αφού το ενδιαφέρον για την κατάργησή της είναι ακόμη πολύ περιορισμένο (ορισμένες αναπτύξεις γύρω από το πρόβλημα αυτό βλ. στα ΠοινΧρ Λ' 1980, 705-715, όπου ελληνική απόδοση σχτ. διαλέξεως στην Αθήνα του Καθ. J. Baumapp, καθώς και στο έργο μου Ποινική Καταστολή, ανωτ. §§ 299-301, σελ. 273 επ.). Η δυνατότητα όμως υφ' όρον απολύσεως για άτομα καταδικασμένα σε ισόβια κάθειρξη προβλέφθηκε στη χώρα μας ήδη με το α. 38 σχδΠΚ 1924 (βλ. Αιτιολ. Εκθ σχεδΠΚ 1924, ανωτ. σελ. 48) και θεσμοθετήθηκε εν τέλει αρκετά ενωρίτερα απ' ό,τι στη Δυτ. Γερμανία, δηλαδή τον Ιανουάριο 1951, με την εισαγωγή του Ποινικού Κώδικα. Σύμφωνα με το α. 105 § 1 ΠΚ, η δυνατότητα αυτή υπάρχει (εφ' όσον συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις του α. 106 ΠΚ), όταν ο κρατούμενος για ισόβια κάθειρξη έχει εκτίσει τουλάχιστον 20 έτη της ποινής του. Πάντως η αναλογία των ισοβιτών στο σύνολο των κρατουμένων θα πρέπει να θεωρηθεί μάλλον υψηλή για την Ελλάδα σε σχέση με τη Δυτ. Γερμανία: 187 ισοβιτες το 1983, δηλ. περίπου διπλάσιοι από όσο στην Δυτ. Γερμανία, όπου μάλιστα ο γενικός πληθυσμός των κατοίκων είναι τουλάχιστον εξαπλάσιος του ελληνικού.

Τα κατώτατα όρια στερητικής ποινής της ελευθερίας είναι κατά το ελληνικό δίκαιο: μία ημέρα για την ποινή της κρατήσεως, δέκα ημέρες για την ποινή της φυλακίσεως και πέντε έτη για την ποινή της καθείρξως. Υπάρχουν όμως και στη χώρα μας ορισμένες «ασφαλιστικές δικλείδες προτεραιότητας», χάρη στις οποίες ο εγκλεισμός στη φυλακή για περιπτώσεις μικρής εγκληματικότητας επιτρέπεται μόνο κατ' εξαιρεση. Κυρίως πρέπει εδώ να υπογραμμισθεί ο πρωτότυπος και για τα διεθνή δεδομένα θεσμός της «μετατροπής των στερητικών ποινών της ελευθερίας» κατ' α. 82 ΠΚ, που εισήχθη για πρώτη φορά με τον ν. ΓΩΙ/1911 και που διευρύνθηκε αποφασιστικά ως προς την έκταση εφαρμογής του με τον ν. 1419/1984 (δεν ισχύει πάντως για τα στρατιωτικά εγκλήματα: α. 12 στρ ΠΚ).

Κατά τις ισχύουσες ρυθμίσεις του θεσμού αυτού, η επιβαλλόμενη στερητική ποινή της ελευθερίας εφ' όσον μεν έχει ύψος μέχρις 6 μηνών μετατρέπεται σε χρηματική ή πρόστιμο κατά κανόνα, εφ' όσον δε έχει ύψος μέχρι 18 μηνών είναι και πάλι επιτρεπτή αν το δικαστήριο, με ειδικά αιτιολογήμένη απόφασή του, «κρίνει ότι η ποινή αυτή αρκεί για να αποτρέψει το δράστη από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων» (α. 82 ΠΚ· εξαιρούνται ωστόσο από τη δυνατότητα μετατροπής ορισμένα εγκλήματα γενικοπροληπτικού ενδιαφέροντος, όπως η εμπορία ναρκωτικών κατ' α. 82 § 6 ΠΚ και η τέλεση εγκλημάτων σε αθλητικούς χώρους κατ' α. 2 ν. 1646/1986). Το δριο των 18 μηνών ισχύει επίσης ως χρονική προϋπόθεση και ενός άλλου θεσμού που αποτρέπει (προσωρινά έστω) τη φυλάκιση όσων καταδικάζονται σε ποινή κατά της ελευθερίας, δηλ. του θεσμού της υφ' όρον αναστολής εκτελέσεως της ποινής (α. 99 ΠΚ). Εκτός από τους θεσμούς αυτούς θα μπορούσαν ν' αναφερθούν και αρκετοί άλλοι που έχουν ως κοινό τους γνώμισμα την κατ' αρχήν (με δικαστική απόφαση) μερική ή ολική αποτροπή φυλακίσεως του καταδικαζόμενου σε στερητική ποινή της ελευθερίας: η άσκηση ενδίκων μέσων μέσα στις νόμιμες προθεσμίες και κατά τον προσήκοντα τρόπο (α. 471, 497, 507 ΚΠοινΔ), ο ευεργετικός υπολογισμός της ποινής όσων κρατούμενων εργά-

ζονται στις φυλάκες (ν. 2058/1952 και ΠΔ 178/1980) και η υφόρον απόλυση του κρατουμένου έπειτα από έκτιση 2/3 της ποινής του και κατά τις προϋποθέσεις του νόμου (ά. 105 επ. ΠΚ). Μέσω των θεσμών αυτών παρουσιάζεται κατά τη νεότερη εποχή και στη χώρα μας αισθητή ποσοτική υποχώρηση της στερητικής ποινής της ελευθερίας τόσο στο επίπεδο των επιβαλλομένων ποινών, όσο και στο επίπεδο των εκτιομένων ποινών. Ακόμη και κατά την τελευταία 10ετία 1973-1983 παρατηρούνται αισθητές διαφορές στους αριθμούς τόσο των καταδικασθέντων σε οποιαδήποτε ποινή όσο και των εισαχθέντων τελικά στη φυλακή: Ενώ το 1973 επί συνόλου 109.381 καταδικασθέντων εισήλθαν στις φυλακές κατά τη διάρκεια του έτους 10.510 κατάδικοι (ποσοστό: 9,6% —βλ. ΕΣΥΕ, Στατιστική της Δικαιοσύνης 1973, σελ. 53 και 98), οι αντίστοιχοι αριθμοί για το 1983 και παρά την μεσολαβήσασα αύξηση του πληθυσμού και των ποινικοποιήσεων, ήσαν 9.143 νεοεισελθόντες κατάδικοι επί συνόλου 114.020 καταδικασθέντων (ποσοστό 8% —βλ. ΕΣΥΕ Στατιστική της Δικαιοσύνης 1983, σελ. 56 και 110). Σημειώνεται εξ άλλου ότι και από μιαν άλλη σκοπιά, σε αναλογία δηλ. προς τον συνολικό πληθυσμό της χώρας κατά τη διάρκεια της τελευταίας 100ετίας, ο αριθμός των κρατουμένων έχει παρουσιάσει εντυπωσιακή μείωση: Ενώ, σύμφωνα με τα πρώτα διαθέσιμα στοιχεία, κατά την 1.4.1877 κρατούνταν στις ελληνικές φυλακές 3.351 κατάδικοι επί συνολικού πληθυσμού 1.457.894 κατοίκων (απογραφή 1870), δηλ. σε αναλογία 2,3⁰/ω, εκ των οποίων οι περισσότεροι (2.429) σε ποινές κρατήσεως άνω των 5 ετών («Εφημερίς των Φυλακών» Μάιος 1877, σελ. 157 πρβλ. και περ. «Θέμις» Δ' 1893, σελ. 221 για νεότερα στοιχεία), μετά 106 περίπου χρόνια, την 1.1.1983, οι κρατούμενοι ήσαν μόλις 2.163 άτομα επί πληθυσμού 9.740.417 (απογραφή 1981), δηλ. σε αναλογία 0,2⁰/ω, εκ των οποίων μάλιστα μόνο 850 με καταδίκη άνω των 5 ετών (ΕΣΥΕ Στατιστική της Δικαιοσύνης 1983, σελ. 112 επ.).

Κάποια μικρή πρόδοδος προς την κατεύθυνση του ανθρωπισμού και του εξορθολογισμού μπορεί να λεγθεί ότι παρατηρεί-

ται κατά τα τελευταία έτη και το θέμα της εκτίσεως των στερητικών ποινών της ελευθερίας. Σε νομοθετικό επίπεδο έχει θεσπισθεί και εδώ, όπως και στη Δυτ. Γερμανία, ότι «ή έκτελεσίς των ποινών και των ασφαλιστικών μέτρων άποσκοπεί κυρίως εις τήν κοινωνικήν άναπροσαρμογήν των κρατουμένων διά τής άγωγῆς και βελτιώσεως αυτῶν» (ά. 1 ΣωφρΚ: α.ν. 125/1967). Σε σωφρονιστικό επίπεδο, παρά τις εν τω μεταξύ σημειωθείσες προόδους, η κατάσταση δεν μπορεί πάντως ακόμη να κριθεί ως πραγματικά ικανοποιητική. Ακόμη και δημοσίᾳ επισημαίνεται αρκετές φορές ότι «η φυλακή με τη σημερινή δομική συγκρότησή της δεν εκπληρώνει παιδευτικό - βελτιωτικό σκοπό, αλλά επιδεινώνει την αντικοινωνική συμπεριφορά του εγκληματία» (Εισαγγ. Πρότ. στο Βουλ. Συμβ. Πλημ. Θεσ 1380/1983, Αρμενόπουλος ΛΗ' 1984, σελ. 50 και Εισαγγ. Πρότ στο Βουλ. Συμβ. Πλημ. Θεσ 1429/1986, εν μέρει μόνο δημοσιευμένη στα Ποιν. Χρ. ΛΣΤ' 1986, 772-773).

Νέστωρ Κουράκης

III. Η υφ' όρον καταδίκη

Brunns, Die Strafaussetzung zur Bewährung, GA 1956, 193 επ.. Dreher, Die Behandlung der Bagatellkriminalität, Festschrift für H. Welzel, 1974, σελ. 917 επ.. Dünkel/Spieß, Alternativen zur Freiheitsstrafe, 1983. Grünhut, Bedingte Verurteilung, ZStW 64 (1952), σελ. 127 επ.. Heinz, Neue Formen der Bewährung in Freiheit in der Sanktionspraxis der Bundesrepublik Deutschland, Festschrift für H.-H. Jescheck, 1985, Bd. II, σελ. 955 επ.. Lackner, Die Strafaussetzung zur Bewährung und die bedingte Entlassung, JZ 1953, 428 επ.. Zipf, Teilaussetzung bei Freiheits- und Geldstrafen, Festschrift für H.-H. Jescheck, 1985 Bd II σελ. 977 επ..

1. Η υφ' όρον αναστολή της εκτελέσεως της ποινής

'Ενα κεντρικό σημείο του γερμανικού ποινικού συστήματος κυρώσεων αποτελεί η υφ' όρον αναστολή της

κά οι συζητήσεις για παραπέρα διεύρυνση αυτών των χρονικών ορίων δεν έχουν την αντιστοιχία τους στον ελληνικό χώρο, όπου σχετικά πρόσφατα (v. 1419/1984) ο δείκτης του ορίου της αναστολής ανέβηκε από τους δώδεκα στους δεκαοχτώ μήνες. Όσον αφορά την υφ' όρον απόλυτη του καταδίκου θα πρέπει να επισημανθεί η δυνατότητα παροχής της και μετά την έκτιση της μισής μόνον ποινής αν οι συνθήκες της πράξεως και η προσωπικότητα του δράστη επιτρέπουν κάτι τέτοιο.

Λάμπρος Χ. Μαργαρίτης

IV. Η χρηματική ποινή

Grebning, Probleme der Tagessatz-Geldstrafe, ZStW 88 (1976), σιλ. 1049 επ.: Horn, Zwei Jahre neues Geldstrafensystem, JR 1977, 95· Jescheck, Die Geldstrafe als Mittel moderner Kriminalpolitik in rechtsvergleichender Sicht, Festschrift für Th. Würtenberger, 1977, σιλ. 257 επ.: Jescheck/Grebning (Hrsg.), Die Geldstrafe im deutschen und ausländischen Recht, 1978· Tröndle, Die Geldstrafe in der Praxis, ZStW 86 (1974), σιλ. 545 επ.: Zipf, Die Geldstrafe, 1966.

1. Το σύστημα των ημερησίων μονάδων

Η χρηματική ποινή αποτελεί, με μεγάλη διαφορά, την πιο συχνή ποινή του γερμανικού δικαίου. Κατά κανόνα δεν διατάσσεται [σωρευτικά] μαζί με στερητική της ελευθερίας ποινή, αλλά μόνη-της αφού με τη χρηματική ποινή επιδιώκεται πλην άλλων ακριβώς και ο σκοπός αποφυγής της ποινής κατά της ελευθερίας. [Σωρευτικός] σινδιασμός της χρηματικής ποινής και της ποινής κατά της ελευθερίας προβλέπεται, αν εξαιρέσει κανείς την περίπτωση της συμπτώσεώς τους επί πραγματικής συρροής εγκλημάτων (§ 53.2.2), μόνο κατ' εξαίρεση και δυνητικά,

όταν ο δράστης με την πράξη του έγινε ή προσπάθησε να γίνει πλουσιότερος (§ 41). Εν όψει της εξέχουσας πρακτικής σημασίας της χρηματικής ποινής ως υποκατάστατου της βραχείας ποινής κατά της ελευθερίας σύμφωνα με την § 47 η μεταρρύθμισή-της αποτελεί ένα ακόμη βασικό σημείο του νέου δικαίου. Με την εισαγωγή του σκανδιναβικού συστήματος των ημερήσιων μονάδων (§ 40) στη θέση του παλαιού συστήματος του συνολικού ποσού, θέλησε ο νομοθέτης να καταστήσει τη χρηματική ποινή και δικαιούτερη αλλά και πιο κατανοητή για τον καταδικασθέντα και την κοινωνική ολότητα. Η όλη διαδικασία της επιμετρήσεως της ποινής αναλύεται εδώ σε δύο στάδια, που διακρίνονται μεταξύ τους και εξωτερικά. Ο αριθμός των ημερησίων μονάδων καθορίζεται σύμφωνα με τους γενικούς κανόνες επιμετρήσεως της ποινής της § 46.1. Αντίθετα το ύψος της [κάθε] ημερήσιας μονάδος υπολογίζεται με βάση την οικονομική δυνατότητα απόδοσεως του κατηγορουμένου. Εδώ ο δικαστής θα εκκινήσει από το καθαρό εισόδημα, το οποίο ο δράστης έχει ή θα μπορούσε να έχει με μια [ανθρωπίνως] εφικτή (zumutbar) χρησιμοποίηση της εργατικής-του δυνάμεως. Τρίτο στάδιο του υπολογισμού της χρηματικής ποινής αποτελεί περαιτέρω εκείνο, στο οποίο αποφασίζεται αν θα χορηγηθούν στον καταδικασθέντα διευκολύνσεις πληρωμής, εφόσον [βέβαια] στην περίπτωση του συγκεκριμένου καταδικασθέντα δεν μπορεί ν' απαιτηθεί απ' αυτόν ενόψει των προσωπικών ή οικονομικών-του συνθηκών, η άμεση καταβολή[όλης] της χρηματικής ποινής. Ως διευκολύνσεις πληρωμής νοούνται η χορήγηση προθεσμίας για την πληρωμή ή η παροχή ευχέρειας προς καταβολή με δόσεις (§ 42).

2. Η απότιση και η αναστολή της χρηματικής ποινής

Η αντεγκληματική αποτελεσματικότητα της χρηματικής ποινής εξαρτάται αποφασιστικά από το εάν αυτή καταβάλλεται η εν πάσῃ περιπτώσει εισπράττεται [αναγκαστικά]. Υπεύθυνη υπηρεσία για την απότιση της χρηματικής ποινής είναι κατά το γερμανικό δίκαιο η εισαγγελία (§ 451 StPO), γεγονός που εξασφαλίζει την απρόσκοπτη πρόοδο της διαδικασίας εκτελέσεως. Στη θέση μιας χρηματικής ποινής που δεν καταβάλλεται υπεισέρχεται κατά την § 43.I η υποκατάστατη ποινή κατά της ελευθερίας, όπου μια ημερήσια μονάδα αντιστοιχεί σε μια ημέρα στερήσεως της ελευθερίας. Το δικαστήριο όμως μπορεί να διατάξει να παραλειφθεί η εκτέλεση της υποκατάστατης ποινής, αν η εκτέλεση αυτή αποτελεί για τον καταδικασθέντα αδικαιολόγητη σκληρότητα (§ 459f StPO). Η εισαγωγή του συστήματος των ημερησίων προστίμων φαίνεται να επιτυγχάνει στη Γερμανία. Το ποσοστό των χρηματικών ποινών αυξήθηκε μέσα σε λίγα χρόνια από 63% σε 81%. Εν τούτοις η αποτελεσματικότητα της χρηματικής ποινής δεν μειώθηκε στη Γερμανία. Σχεδόν στο 85% των περιπτώσεων το 1976 καταβλήθηκε η χρηματική ποινή έπειτα από τη διαταγή πληρωμής των υπηρεσιών εκτελέσεως. Στο 12,6% των περιπτώσεων χρειάστηκε η επίδοση της κλήσεως για τήν υπεισέλευση της υποκατάστατης ποινής κατά της ελευθερίας, ώστε να παρακινηθεί ο καταδικασθείς στην πληρωμή. Μόνο σ' ένα ποσοστό λίγο μεγαλύτερο από το 3% των περιπτώσεων υπήρξε αναγκαίο να εκτελεσθεί η υποκατάστατη ποινή γιατί [όντως] ούτε η χρηματική ποινή είχε πράγματι αποτιθεί, ούτε επρόκειτο για περίπτωση αδικαιολόγητης σκληρότητας. Πάντως ο αριθμός των χρηματικών ποινών που δεν αποτιθηκαν αυξήθηκε κατά τα τελευταία έτη, για

λόγους που ανάγονται, μεταξύ άλλων, στην οικονομική ύφεση και στην αύξηση της ανεργίας. Για ν' αντιμετωπισθεί η συναφής αύξουσα σημασία της υποκατάστατης ποινής κατά της ελευθερίας, η οποία εκτελείται σήμερα στο 7,5% του συνόλου των καταδικών σε χρηματική ποινή, γίνεται προσπάθεια να δοκιμασθούν άλλες εναλλακτικές λύσεις, όπως π.χ. η κοινωφελής εργασία⁵⁸.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Στη χώρα μας εκ πρώτης όψεως η χρηματική ποινή και το πρόστιμο (που χαρακτηρίζονται από κοινού με τον όρο «ποινές σε χρήμα» — πρβλ. τον τίτλο του ά. 58 ΠΚ, όπου ορθά γίνεται χρήση του όρου αυτού σε αντίθεση με την κακόξηλη μεταγλώττιση του τίτλου στο ά. 57 ΠΚ από «ποιναί εις χρήμα» σε «χρηματικές ποινές!») εμφανίζουν μειωμένη στατιστική σημασία: Επί συνόλου 114.020 ατόμων που καταδικάσθηκαν το 1983 σε οποιασδήποτε μορφής ποινή, μόλις 11.697 περιπτώσεις αφορούσαν στην επιβολή ποινής σε χρήμα (ποσοστό: 10,3%) και από αυτές πάλι οι μισές περίπου περιπτώσεις (5.459) σχετίζονταν με παραβάσεις της περί αυτοκινήτων νομοθεσίας (ΕΣΥΕ 1983, ανωτ. σελ. 58 επ.). Επίσης και από τη σκοπιά του τεθειμένου δικαίου η ποινή σε χρήμα απειλείται στον Ποινικό Κώδικα μόνο κατ' εξαιρεση και δή για ορισμένες αξιόποινες πράξεις, όπως για κάποια εγκλήματα περί το νόμισμα (ά. 207, 209, 211 ΠΚ) ή εφ' όσον συντρέχουν ιδιαίτερες περιστάσεις στο πρόσωπο του δράστη (π.χ. εγκλήματα από φιλοκέρδεια κατ' ά. 81 ΠΚ). Περαιτέρω, σύμφωνα με

58. Πρβλ. *Pfohl*, Gemeinnützige Arbeit als strafrechtliche Sanktion, 1983, σελ. 21 επ. (36 επ.)· *Schädler*, Das Projekt "Gemeinnützige Arbeit", ZRP 1983, 5 επ.

την ισχύουσα σήμερα νομοθεσία, η μεν χρηματική ποινή που μπορεί να επιβάλλει το δικαστήριο κλιμακώνεται μεταξύ δύο χιλ. δρχ. και ενός εκατομμυρίου δρχ. το δε πρόστιμο μεταξύ τριακοσίων πενήντα δρχ. και δέκα χιλιάδων δρχ., ενώ για την επιμέτρησή τους «λαμβάνονται υπόψη και οι οικονομικοί όροι τόσο εκείνου που καταδικάστηκε όσο και των μελών της οίκογένειάς του τα οποία συντηρεί» (ά. 80 § 1 ΠΚ).

Στη δικαστηριακή πρακτική πρωτόση η ποινή σε χρήμα διαδραματίζει και στη χώρα μας πρωτεύοντα ρόλο, αλλά κάτω από μιαν άλλην, συγκαλυμμένη μορφή: τον θεσμό της μετατροπής κατ' ά. 82 ΠΚ. Όπως ορθά παρατηρήθηκε (Δ. Σπινέλλης στην εργασία του «Μετατροπή: εξαγορά ή χρηματική ποινή;», Τιμ.Τόμος Χωραφά, Γάφου, Γαρδίκα, I, 1986, σελ. 205-228: 224 επ.), ο θεσμός αυτός προσομοιάζει ιδιαίτερα με τον δυτικογερμανικό θεσμό των ημερησίων προστίμων και δή κατά τα ακόλουθα τρία σημεία: (α) επιβάλλεται και στους δύο θεσμούς ποινή που τελικά συνίσταται στην καταβολή ενός χρηματικού ποσού· (β) το ύψος της ποινής καθορίζεται σε δύο στάδια, δηλ. κατά την επιμέτρηση της ποινής σε χρονικές μονάδες με βάση τη βαρύτητα του τελεσθέντος εγκλήματος και την προσωπικότητα του εγκληματία (ά. 79 ΠΚ και § 46 StGB) και, ἐπειτα, κατά τον προσδιορισμό της κάθε χρονικής μονάδας με βάση την οικονομική κατάσταση του καταδικαζόμενου (ά. 82 § 3 ΠΚ και § 40.2 StGB)· και (γ) αν το χρηματικό ποσό που όρισε το δικαστήριο δεν καταβληθεί από τον δράστη, ο τελευταίος υποβάλλεται σε αντίστοιχη έκτιση ποινής κατά της ελευθερίας (ά. 82 § 5 ΠΚ και § 43 StGB). Παρά τις ομοιότητες αυτές, ο θεσμός της μετατροπής θεωρείται ωστόσο από τον νομοθέτη ότι «διατηρεί το χαρακτήρα της στερητικής της ελευθερίας ποινής και μετά τη μερική ή ολική καταβολή του ποσού της μετατροπής» (ά. 82 § 6 ΠΚ), τούτο δε έχει ορισμένες συνέπειες εις βάρος του καταδικαζόμενου που δεν απαντούν στο σύστημα των ημερησίων προστίμων, όπως π.χ. η δυνατότητα επιβολής παρεπομένων ποινών (ά. 61, 67 ΠΚ) και η δυνατότητα επιβολής αυξημένης ποινής λόγω υποτροπής (ά. 88 ΠΚ). Εξ άλλου στο σύ-

στημα την ημερησίων προστίμων η καταβολή του επιβληθέντος χρηματικού ποσού μπορεί να γίνει με διευκολύνσεις (χορήγηση προθεσμίας ή δόσεις), ενώ στο θεσμό της μετατροπής δεν υπάρχει τέτοια ευχέρεια, παρά μόνον η ενδεχόμενη μείωση του κατώτατου ορίου του ποσού της μετατροπής (σήμερα: 400 δρχ.) μέχρι του ενός τρίτου λόγω τυχόν οικονομικής αδυναμίας του καταδικαζόμενου (ά. 82 § 3 και 5 ΠΚ). Ενδιαφέρον είναι να σημειωθεί ότι η ευχέρεια καταβολής ενός επιβληθέντος χρηματικού ποσού σε δόσεις δεν υπάρχει ούτε για τις ποινές σε χρήμα, διότι παρά τη σχετική ρητή διάταξη του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (ά. 3 § 5), δεν έχουν εκδοθεί ακόμη (μετά 12 έτη από τη θέση του Κώδικα σε ισχύ το 1974...) τα αναγκαία για την εφαρμογή της διατάξεως αυτής προεδρικά διατάγματα.

Εν όψει των ανωτέρω δεδομένων, προβλήματα στην εισπράξη των εκ μετατροπής ποινών δεν παρουσιάζονται, διότι εκείνοι που αρνούνται ή δεν έχουν να καταβάλουν τα επιβληθέντα ποσά (επιβαρυνόμενα μάλιστα με μια αμφιβολης συνταγματικότητας προσαύξηση κατά 65% υπέρ διαφόρων ταμείων: ά. 4 ν. 663/1977), απλώς οδηγούνται στη φυλακή και κρατούνται εκεί είτε για να εκτίσουν την αρχικά επιβληθείσα ποινή κατά της ελευθερίας (όταν πρόκειται για ποινή εκ μετατροπής: ά. 82 § 5 ΠΚ), είτε λόγω προσωποκρατήσεως κατά τις διατάξεις του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (όταν πρόκειται για ποινή σε χρήμα: ά. 3 § 5, 71 και 72 ν.δ. 356/1974 σε συνδ. με ά. 553 ΚΠοινΔ). Της εκτελέσεως των αποφάσεων επιμελείται εξ επαγγέλματος ο αρμόδιος εισαγγελέας (ά. 549 ΚΠοινΔ).

Υπολογίζεται ότι κατά τα έτη 1980 και 1982 το ποσοστό εκείνων στους οποίους η ποινή κατά της ελευθερίας μετατράπηκε σε χρηματική είναι περίπου 96-97% του συνόλου των καταδικασθέντων σε ποινή κατά της ελευθερίας (Δ. Σπινέλλης, ανωτ., σελ. 212 και σημ. 19· πρβλ. και Στ. Αλεξιάδη. Η απαγόρευση της μετατροπής της ποινής, Αρμενόπουλος Λ' 1976, 733-737:737). Από την άποψη αυτή η κατάσταση στη χώρα μας ως προς την έκταση ποινών που πλήγτουν την περιουσία του

καταδικαζόμενου δεν διαφέρει πολὺ από εκείνην της Δυτ. Γερμανίας, αν και πολλά θα μπορούσαν νομίζω να γίνουν προς την κατεύθυνση μιας περισσότερο ακριβοδίκαιης επιβολής τους τόσο απέναντι σε εύπορους καταδικαζόμενους (στους οποίους τα δικαστήρια επιβάλλουν συνήθως επί πλημμελημάτων μόνο το κατώτατο όριο των 400 δρχ. ανά ημέρα, ενώ κατά νόμο το ποσό αυτό θα μπορούσε να φθάσει έως τις 20.000 δρχ.: ἀ. 82 § 3 ΠΚ), όσο απέναντι και στους άπορους καταδικαζόμενους (για τους οποίους θα έπρεπε αντίστροφα να υπάρχουν ουσιαστικότερες διευκολύνσεις στην πληρωμή του ποσού που τους επιβάλλεται ή και σύστημα πληρωμής με εργασία, όπως άλλωστε είχε προβλέψει και το αρχικό σχέδιο ΠοινΚ 1924: ἀ. 44, 45 —βλ. σχτ. *Aitioł Eκθ σχεδΠοινΚ 1924* στην έκδοση I. Ζαχαροπούλου, 1950, σελ. 51 επ.).

Νέστωρ Κουράκης

V. Τα μέτρα ασφαλείας χάριν βελτιώσεως και φυλάξεως

Hanack, LK, § 61-68 g· Stooss, Zur Natur der sichernden Maßregeln, SchwZStr 44 (1930), σελ. 261 επ. Stratenwerth Zur Rechtsstaatlichkeit der freiheitsentziehenden Maßregeln, SchwZStr 82 (1966), σελ. 338 επ. Stree, Deliktsfolgen und Grundgesetz, 1960.

Το νέο δίκαιο διατήρησε το διπολικό σύστημα ποινών και μέτρων ασφαλείας, αλλά βελτίωσε αποφασιστικά το παραδοσιακό σύστημα των μέτρων ασφαλείας χάριν βελτιώσεως και φυλάξεως. Τα μέτρα ασφαλείας δεν είναι ποινές και συνεπώς δεν υπάγονται ούτε στην αρχή της ενοχής της § 46.1.1. Αντί γι' αυτήν ισχύει στα μέτρα ασφαλείας η αρχή της αναλογίας, η οποία [μάλιστα] διατυπώθηκε ρητά στην § 62 εξαιτίας της έντονης επεμβά-

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠοτνΚ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΠοτνΚ

Επιμέλεια: *Νέστορα Κουράκη*

ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ
1	1	14	Ερμ11 ₅ Ερμ12 _{1,2}	28	Ερμ15	44	24 ₁	59	(45, 92a 101,108 _c)
2	2 _{1,2,3,5}	15	13	29	18	45	25	60	45 _{1,3,4}
3	2 ₄	16	9	30	16	46	26,27	61	45 _{2,5}
4	2 _{6,5}	17	8	31	17	47	27	62	(45a ₂)
5	3,4 (10StPO)	18	12 _{1,2}	32	35	48	29	63	45 _{1,3-5}
6	7 ₂	19	12 ₃	33	(20)	49	28	64	—
7	7 ₁	20	(—)	34	20	50	—	65	45a _{1,2}
8	5,6,91	21	5,2WSIG 7UZwG 55,56 BBG κ.ά.	35	Ερμ20	51	38,39	66	45b
9	153 _c StPO	22	32	36	21	52	(38 ₂)	67	61,70, (70a,70b, 71 _c ,145c)
10	51 _{3,4} StGB 450 StPO	23	33	37	—	53	(38 ₂)	68	(200,103 ₂ 165)
11	51 ₄ , διμερείς συνθήκες	24	(32)	38	(63 ₁ ,67 ₁₋₃)	54	(17- 19JGG)	69	(63 ₁ ,71 ₁)
12	1-3 EGSIGB	25	34	39	(67 ₅ ,67b- 67e,67g)	55	(38 ₂)	70	67e
13	11 _{1(2-4,7)} , 11 ₁₍₁₎ , 11 ₃ , Ερμ267 ₁ , Ερμ240 ₁ , Ερμ89, 109d	26	15	40	(67 _{1,4})	56	StVollG	71	64,67 (67b-67e)
		27	Ερμ15, 11 ₂	41	(66 ₁)	57	40 _{1,4} , (42,43)	72	(68b _{1(9),2} , 56c ₂₍₁₎)
				42	22,23 _{1,2}	58	459c ₃ StPO, 101 OWiG		
				43	23 ₃				

ελλπκ	γερμπκ	ελλπκ	γερμπκ	ελλπκ	γερμπκ	ελλπκ	γερμπκ	ελλπκ	γερμπκ
135α	211επ., 23	144	109e	157	105,106	170	(125)	186	30,31
136	92a	145	(263: Eingeh- ungs- betrug)	157α	—	171	113 OWiG	187	129,129a
137	83a			158	—	172	120	188	129
137α	(340, 343)	146	93,-95, (97a,97b, 93 ₂)	159	—	173	—	189	125,124 (125a)
137β	(340 ₂ , 343)	147	97	160	106b, (106a)	174	121	190	126
137γ	45επ.	148	96,98 99,109f	161	108,108c, 108d	175	132	191	(100a, 109d, 126 ₂)
	ερμ34, ερμ5,2 WSIG, κ.ά.,78a SIGB,421 BGB	149	109g	162	108a (108d)	177	136 _{1,3,4}	192	130
138	81 _{1,(1),2} 92,83,83a	150	(100a)			178	136 _{2,3,4}		
139	100	151	(353a)	163	107c (108d)	179	133	193	323a, (315a, 315c,316) SIGB,122 OWiG
140	80,(80a)	152	92a,101, 109i	164	107a, 107b, 108c (108d)	180	134	194	(258)
141	(102- 104a)	153	102,103, 104a			181	90a,90b	195	127
142	—	154	102,103, (104a)	165	108b, 108c (108d)	182	(145a, 68b ₁₍₂₎)	196	(111)
143	(87,88)	155	104,104a	166	107,(108d)	183	(111)	197	21 Ver- sammlG
		156	—	167	113,114	184	111	198	166 ₁
				168	90	185	140	199	166 ₂
				169	—				

ελλπκ	γερμπκ	ελλπκ	γερμπκ	ελλπκ	γερμπκ	ελλπκ	γερμπκ	ελλπκ	γερμπκ
200	167,167a	215	151 _{1,4} , (152)	230	145d	244	353, (352)	258	(246)
201	168	216	267,(268)	231	258 (257)	245	353, (352)	259	(332)
202	89	217	281 (277,279)	232	138,139	246	353, (352)	260	45 WSIG
203	109SIGB 17WSIG	218	148,149, 74e ₃	233	356	247	—	261	357
204	109a StGB,18 WSIG	219	149	234	353d ₁	248	354	262	—
205	16WSIG,	220	271-273	235	331 _{1,3} , 332 _{1,3} , 335	249	354	263	358
206	109h	221	278,279	236	333 _{1,3} , 334 _{1,3} , 335	250	354 _{1,2,6} , 201 ₃	264	306-308
207	146 _{1(1,2),2}	222	274 _{1(1),2}			251	(353d _{2,3} , 355 _{1(a,b)})	265	308
208	146 ₁₍₃₎ , 147	223	274 _{1(2),2}	237	331 ₂ , 332 _{2,3} , 333 _{2,3} , 334 _{2,3} , 335, 335a	252	353b, 204 ₂ , (355)	266	309
209	146 _{1(1,2),2}	224	154,155	238	(73 επ.)	253	—	267	310
210	146 ₁₍₃₎ , 147	226	153, (154)	239	343, 344	254	(266)	268	312,313
211	149 ₁	227	158,157	240	345, 258a	255	(266)	269	314
212	149 _{2,3}			241	123	256	353	270	310b ₂ , 311 ₁₋₃
213	150(74e ₃)	228	160,159	242	348	257	—	271	310b _{3,4} , 311 _{4,5}
214	151,(152)	229	164,165 (241a)	243	—	258	—	272	310b _{1,6} , 311b, 311c,

ελλπικ	γερμπικ	ελλπικ	γερμπικ	ελλπικ	γερμπικ	ελλπικ	γερμπικ	ελλπικ	γερμπικ
272α	322	287	(263: Eingehungs- betrug)	301	ερμ211	313	227	327	237,238, ₁
273	(311a, 311d, 311e 327, 328)	288	323c	302	222, (60)	314	230 (223 ₂ , 60)	328	236,238, ₁
				303	217	315	232	329	238, ₂
274	(311d, 311e, 327, 328)	289	(311c,323 ₅ 330b)	304	218, 218a (218b- 219a)	315α	(113 ₂₍₂₎)	330	240, (239b)
				304α	224, 225	316	(212 επ. 223 επ.)	331	(229επ. BGB)
275	318	290	315b, (315c)	305	219b, 219c	317	(212 επ. 223 επ.)	332	—
276	320	291	315,315a, 316c	306	221	318	—	333	241
277	(315a)	292	316b, ₁ ,317	307	323c	319	—	334	123
278	315a	293	316b _{2,3}	308	223,226a, 233, (311a, 311d,220a	320	—	335	144
279	319	294	—	308α	(223, 223a)	321	—	336	177 _{1,2} , 184c
280	320	295	—			322	234, (234a)	337	(179)
281	(319)	296	—			323	234	338	179
282	(319)	297	297	309	223a, 229	324	235 (239a)	339	182 _{1,3} , 176
283	ViehSeuchG	298	(315 _b , 315 _d , 316c ₄)	310	224, 225, 229 ₂	325	239	340	177 ₃ , (178 ₃)
284	BSeuchG GeschlKrG	299	211-213, (220a)	311	226	326	239	341	—
286	323	300	216	312	223b				

ελληνικός	γερμανικός	ελληνικός	γερμανικός	ελληνικός	γερμανικός	ελληνικός	γερμανικός	ελληνικός	γερμανικός
342	174	358	170b	371	203	386	263 _{1,3} , 264 265b	403	(302a)
343	174a, 174b	359	—	372	242, 248c	387	263 ₄	404	302a
344	182 ₂	360	170d SIGB, 129OWIG	373	(242)	388	265	405	302a
345	173	361	185, 199	374	243, 244	389	(267)	406	BörsG
346	—	361a	(185)	375	246	390	266	407	—
347	174b, 175	362	186, (187a ₁)	376	(246)	391	265a _{1,2}	408	—
348	180a	363	187, (187a ₂)	377	248a	392	(263)	409	—
349	180, (180a)	364	(BGH 6, 188)	378	247	393	263 ₁ , 265a ₃ , 266 ₃ , (46 ₂₍₆₎)	410	
350	181a	365	189	379	(46 ₂₍₆₎)	394	259 _{1,3} , 260, (262)	411	9 OWIG (14 SIGB)
351	181	366	190, 192	380	249-252, (316a)	395	(46 ₂₍₆₎)	412	(11 OWIG)
352	(181b)	367	193	381	303 _{1,2}	396	VerstV	413	(15 TitelG)
353	183a, (183, 184)	368	194	382	304, 305	397	288, (283, 283d)	414	GewerbeO
354	169	369	200	383	303 ₃	398	283-283d	415	111 OWIG
355	—	370	202	384	(46 ₂₍₆₎)	399	289	416	145
356	171	370a	201, (354)	384a	—	400	293, 294	417	117 OWIG 325 ₁₍₂₎ SIGB
357	—	385	253, (255, 256)	401	SeeFischG	402	(46 ₂₍₆₎)	418	Orts- Satzungen

ελληνικός	γερμανικός	ελληνικός	γερμανικός	ελληνικός	γερμανικός
419	Orts-Satzungen	432	SprengG	446	(243 ₁₍₁₎)
420	StVG StVO	433	310a	447	Maß- und GewichtsO
421	Landes-WasserG	434	Bauordnungen	448	Lebens-MittelG
422	(323c)	435	121 OWiG	449	Gold- und Silber-WarenG
423	ArztnahrungsmittelG	436	BWaffenG	450	127 OWiG
424	ArztnahrungsmittelG	437	(223a ₂)	451	126 OWiG (275StGB)
425	ImpfG	438	315b	452	—
426	BestattungsGe	439	—	453	24 WarenzeichenG
427	LebensmittelG	440	315a ₁₍₁₎ , 315c ₁₍₁₎ 316	454	34, 144 ₁₍₁₎ GewerbeO (290StGB)
428	(118 OWiG)	441	(323c)	455	BestattungsGe
429	LebensmittelG	442	BestattungsGe	456	(274)
430	WasserhaushaltsG	443	BestattungsGe	457	(145c, 132a)
431	StVG, StVO	444	AusländerG	458	—
		445	Bundes- und Landes-ArbeitsGe	459	—

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΠοιηΚ. ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠοιηΚ.**

Επιμέλεια: *Νέστορα Κουράκη*

γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ
68d	—	74b	(76)	78b	113	88	(143)	98	148	107a	164		
68e	—	74c	(76)	78c	113	89	202	99	148	107b	164		
68f	—			79	114, 115, 75	90	168 ₂	100	139	107c	163		
68g	—			79a	116	90a	181	100a	(191, 150)	108	161		
69	(103,108 κ.ά.ΚΟΚ)			74e	(76,213, 218 ₄)	79b	116	90b	181 ₁			108a	162
69a	(107 ΚΟΚ)			74f	(76)	80	140	91	8 περ.α'	101	(52a), 152	108b	165
69b	—			75	(76)	80a	(140)	92	134a, 138..	101a	(76)		
70	67			76	(76)	81	138 ₁ , 134 _{1,2}	92a	(59 επ.) 136,152	102	153,154, (141)	108c	(59 επ.) 161,164, 165 ₁
71	(69)			76a	(76 ₂)	82	—	92b	(76)	103	153,154 (141)	108d	161 (162- 166)
72	—			77	118	83	138 ₂ , 135	93	146 ₁	104	155, (141)	109	203
73	76 ₁ , (238)			77a	(118)	77b	117	94	146	104a	153,155 (141)	109a	204
73a	(76)			77c	(118)	83a	138 ₂ , 137	95	146			109d	(191)
73b	(76)					84	(135)	96	148	105	157	109e	144
73c	(76)			77d	(117 ₂ , 120ΠΚ, 51, 52 ΚΠΔ)	85	(135)	97	147	106	157	109f	148
73d	(76)			77e	(118)	86	(135)	97a	(146)	106a	(160)	109g	149
74	76 ₁			78	111	86a	(135a)	97b	(146)	106b	160	109h	206
74a	(76)			78a	112	87	(143)			107	166	109i	152

γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	
109κ	(76)	130	192	145d	230	159	228 ₂	174b	343 περ. α	184	29,30 v.5060/ 1931 ως Ι- σχύει			
111	184, (183, 196)	131	v.927/ 1979	146	207- 210)	160	228 ₁	175	347 _{1(θ)}					
113	167, (315a)	132	175	147	208, 210	163	—	176	339	184a	v.1193/ 1981			
114	167	132a	176, (457)	148	218	164	229 _{1,2}	177	336, 340	184b	29,30 v.5060/ 1931 ως Ι- σχύει			
120	172	133	179	149	211,212, 218 ₃ ,219	165	229 _{3,4}	178	(340)					
121	174	134	180	150	213	166	198, 199	179	338, (337)	184c	—			
123	334,241	136	177, 178	151	214, 215	167	200	180	349	185	361, (361 _a)			
124	189	138	232	152	(214, 215)	167a	200	180a	348, (349)	186	362			
125	189, (170)	139	232	153	225, 226 ₃	168	201	181	351	187	363			
125a	(189)	140	185	154	224 _{1,2} , (226 _{1,2})	169	354	181a	350	187a	(362, 363)			
126	190, (191)	142	(43 KOK)	155	224 ₃	170b	358	181b	(352)	189	365			
127	195	144	335	156	(—)	170d	360	182	339, 344	190	366 ₂			
129	187, 188	145	416	157	227 ₃	171	356	183	(353)	192	366 _{1,3}			
129a	187	145a	(182)	158	227 ₂	173	345	183a	353	193	367			
		145c	(67, 457)			174	342	174a	343 περ.6	194	368			
										199	361 ₃			

γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ
200	369	219	(304 _{2a})	226	311	239	325, 326	248c	372 ₂	265	388
201	370 _{a,} 250	219a	(304 _{2a})	226a	308 ₂	239a	(324 ₃)	249	380 ₁	265a	391,393
202	370	219b	305	227	313	239b	(330)	250	380 _{1,2}	265b	386
203	371	219c	305	228	—	239c	—	251	380 ₂	266	390, 393, (254, 255)
204	252	219d	(304)	229	309, 310	240	330	252	380 ₃		
205	—	220a	(299, 308) ν.δ.3091 /1964	230	314	241	333	253	385 ₁	267	216, (389)
211	299, 135 _a , (86)	221	306	232	315	241a	(229)	255	(385 ₁)	268	(216)
212	299 _{1,} (316επ.)	222	302	233	308 ₃	242	372 ₁ (373)	256	(385 ₂)	271	220 ₁
213	299 ₂	223	308 ₁ (308a ₁ , 314 ₂)	234	322, 323	243	374	257	(231)	272	220 ₂
216	300	223a	309, (308a ₂)	235	324 _{1,2}	245	—	258	231	273	220
217	303	223b	312	236	328 ₁	246	375, (376, 258)	258a	240	274	222,223, (456)
218	304 _{2,1,3}	224	310 _{1,2} 304a	237	327 ₁	247	378	259	394 ₁₋₃	275	(451)
218a	304 ₄	225	310 ₃ , 304 _a	238	327 ₂ , 328 ₂ , 329	248a	377	260	394 ₄	277	(217)
218b	(304 _{2a})					248b	374a	262	(394 ₄)	278	221 ₁
								263	386,387 393,(145 287,392)	279	221 ₂ , (217 ₁)
								264	386		

γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ	γερμΠΚ	ελλΠΚ		
332	235,237 (259)	335	235,236 237		343	239 περ.α' (137α, 137δ)	348	242	353b	252	355	(251, 252)	
333	236, 237 ₂	335a	(237)				352	(244- 246)	353d	234, (251)	356	233	
334	236, 237 ₂	336	—		344	239 περ.δ'			353	244-246, 256	354	248- 250, (370α)	
		340	(137α, 137δ)		345	240			353a	(151)		358	263